WASHINGTON D C

Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Телефон: HEnderson 4-0807, 4-0237
Тел. УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 65. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 13-го БЕРЕЗНЯ 1953. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS No. 65. JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, MARCH 13, 1953. VOL. LXI

СІМ НОВИХ ДОРАДНИКІВ ДЛЯ ПЛЯНУВАННЯ ПОЛІТИКИ

Вашингтон. — Президент Айзенгавер призначив сім людей до Красвої Ради Безпеки, яку вважається верховним дорадчим тілом президента для плянування закордонної політики й красвої оборони. Проголошуючи їх імена, президент заявив, що ці люди будуть радше особистими його дорадниками ніж співпрацівниками в раді. Айзенгатер каже, що для нього більше важливе знати особисті погляди таких людей ніж спільний вияв думки цілої групи. На чолі Красвої Ради Безпеки стоїть самий президент, а при його боці находяться такі дорадники: віцепрезидент, секретар стейту й секретар оборони, директор Взаємної Безпеки, і голова Красвої Ради Безпеки Ресурсів. Сім свіже призначених дорадників походять з різних частин країни. Вони представляють різні ділянки життя і праці країни. Дорадники будуть співпрацювати з адміністративним асистентом президента. Робертом Дж. Котлером. Їхня праця буде полягати в переводженні конференцій з різнородними урядовими департаментами й аґенціями.

Президент зійшовся з новими дорадниками негайно після тижневого засідання Красвої Ради Безпеки. Стало відоме, що президент змагає до посилення цієї ради і зміни політики у відношенні до Совєтів, а саме залишити дотеперішню політику „стримання" совєтського імперіялізму, а почати „нову, позитивну закордонну політику", яку він проголосив був у своєму посланні про „Стан Унії". Президент придумує підхід до високих стратегічних плянів без уваги на це, що Росія може діяти.

З діянням Красвої Ради Безпеки зв'язана теж праця таких підрядних установ, як Рада Психологічної Стратегії і Центральна Розвідча Аґенція. Оці три установи мають бути спосні тісніше при допомозі нових дорадників.

У Конґресі вимагають наступу в Кореї

Вашингтон. — Після вислухання свідків у сенатській комісії збройних сил, голова комісії Леверт Салтонстал ствердив, що постачання амуніції для війни в Кореї задовільне, а припаси щораз збільшуються. Такі запевнення дали верховні урядовці департаменту оборони після того, як кол. командувач ген. Джеймс А. Ван Фліт виступив з закидом, що в Кореї дасться часом відчувати недостачу амуніції. З уваги на краці постачання, деякі сенатори вийшли з домаганням зламати теперішній застій у війні. Сен. Ралф Є. Фландерс, член комісії збройних сил, твердить, що аґресивний наступ впродовж кількох місяців забере менше жертв у людях ніж стримана війна впродовж п'яти років. Сен. Джан Л. Мек Клелан підніс закид проти постійної війни без перемоги. Секретар оборони Чарлз Е. Вілсон натякнув, що в Кореї йде підготова до якогось позитивного посунення, коли сказав, що припаси амуніції вистачальні на боротьбу в теперішніх розмірах, а незабаром її буде більше.

АМЕРИКАНСЬКІ ЛІТУНИ ДЕМОНСТРУЮТЬ ПРИГОДУ З ЧЕРВОНИМИ

Користуючись моделями літаків, ляйтенант Доналд С. Смит та ляйтенант Воррен Дж. Брави демонструють на пресовій конференції у Візбаден, Німеччина, атаку комуно-чеських МІҐ-ів на їх патрульні літаки над німецькою територією, при чому літак Бравна був збитий, а він сам врятувався на парашуті.

ЧЕРВОНА ПРАГА ТЕЖ ПРОТЕСТУЄ В СПРАВІ ЗБИТОГО ЛІТАКА

АМЕРИКА ПРИГОТОВЛЯЄ ДАЛЬШУ АКЦІЮ; МОЖЛИВІСТЬ ЗІРВАННЯ ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИН

Бонн, Німеччина. — Комуністичний уряд Чехословаччини теж зі свого боку запротестував в справі збитого двома чеськими МІҐ-ами одного американського турболітака минулого вівтірка, кажучи, що збитий та ще інший американський літак були порушили чеську повітряну суверенність. Як відомо, американський літак був збитий приблизно 23 милі над західно-німецькою територією в північній Баварії коло місцевости Фалькенштайн. Американський представник в Празі, з доручення державного департаменту у Вашингтоні негайно зголосив в чеському міністерстві закордонних справ ‚найгостріший протест', а державний секретар Доллес заявив у Вашингтоні, що американський уряд цей випадок розглядає „дуже серйозно". Тимчасом, комуночеська радіовисильня в Празі передала заяву чеського уряду, в якій говориться, що два американські літаки, один з яких був збитий, находились 10 миль над чеською територією й тому акція чеських літаків була оправдана й всю відповідальність за її наслідки поносить Америка. Американський високий комісар в Німеччині та командування американської авіяції в Европі рішуче заперечили комуно-чеські твердження. Докладний перебіг випадку передали два американські літуни, один з яких врятувався на парашуті із збитого комуністами літака. Ще тільки не вияснено публічно питання, чому американські літаки не оборонялись та на стріли чеських літаків не відповіли стрілами, хоч мали на це повне право. Обидва пілоти відмовились відповідати на це питання публічно з мотивів „безпеки". Приватно вияснюється цей факт в той спосіб, що американські пілоти мають наказ стріляти, якщо інший літак поповнив ворожий акт, але як такий акт був поповнений, американський літак вже не міг стріляти. Тимчасом, американські літаки продовжують свою патрульну акцію здовж чеського кордону, готові зустріти подібні інші випадки. В дипломатичних колах вважають, що коли Америка не дістане від комуністичної Праги відповідного вияснення й виправдання, вона готова зірвати з нею дипломатичні стосунки та поробити інші заходи „на коротко перед війною." У Вашингтоні очікують дальшого висліду слідства та формальної чеської відповіді на протест. Американська публічна опінія вважає випадок за виразну комуністичну провокацію та домагається рішучих заходів проти того роду випадків.

Саймінґтон виявляє недостачі оборони

Филаделфія. — Колишній секретар повітряних сил, а тепер сенатор, Стюарт Саймінґтон, тісі думки, що Злучені Держави не мають належної оборони і що адміністрація Айзенгавера не змінила політики „гармат і масла" на політику „самих гармат". Він закликав адміністрацію „подати народові факти" так, щоб нарід самий міг розглядати небезпеку. На його думку, уряд повинен „проголосити тепер" дійсну оцінку російської сили в порівнянні з американською збройною силою так, щоб не тільки незначна кількість осіб у Вашингтоні, але ціле населення могло оцінювати оборонну програму. Він теж вимагав проголошення причин, чому не вживається атомової зброї в Корейській війні. „Корейська війна — це військовий університет для Совєтів" твердив Саймінґтон на форумі, улаштованім щоденником „Филаделфія Боллетін". Другий промовець, а саме пані Освалд Б. Лорд, представниця ЗДА в комісії людських прав в Об'єднаних Націях, заявила, що об'єднання з країнами, які осягнули незалежність після другої світової війни, повинно „стати частиною закордонної політики ЗДА". Панна Марґарета Гіґґінс, кореспондентка „Н. И. Геральд Трибюн" з Кореї, приєдналася до думки, що ЗДА повинні вжити атомової зброї в Кореї, щоб зменшити список убитих американських вояків. Вона теж пригадала, що „нема легкого шляху до перемоги" в Кореї.

Новий амбасадор до Мехіко

Вашингтон. — Сенат потвердив Франсіса Вайта амбасадором до Мехіко, на місце Вільяма О'Двайера, який зрікся цього становища негайно після вибору през. Айзенгавера. Вайт це бизнесовець з Балтімор і колишній урядовець в закордонній службі ЗДА. Сенатська банкова комісія затвердила Артура Ф. Бурнса, професора економіки в Колюмбійськім університеті, на дорадника президента, а інші, Сенатом затверджені особи такі: Джордж В. Аллен, на становище амбасадора до Індії; Вільям МекНір Ранд, заступником директора Взаємної Безпеки, та інших.

Перша пресова конференція пані Айзенгавер

Вашингтон. — „Перша жінка країни", тобто пані Айзенгавер, перевела свою першу пресову конференцію в Білому Домі з жінками-кореспондентками, під час якої були приявні й мужчини, головно як фотографи. Вона повідомила приявних про зміни, які зайшли в перерібці й декораціях Білого Дому та про деякі домашні й родинні справи, включаючи й першу гостину своїх унуків. Конференція відбулася в кімнаті „Старої Кухні" в присутності 37 жінок і 41 мужчин, як повідомляє аґенція „Ассошіейтед Пресс". Колишня господиня Білого Дому, пані Елінор Рузвелт, допустила на пресову конференцію мужчин тільки раз, а пані Труман передавала вісті для жінок-кореспонденток через свою секретарку.

13 РОБІТНИКІВ ЗГИНУЛО В ПОЖЕЖІ БРОВАРУ

Нюарк, у стейті Ню Джерзі. — Викінчуючи будову кітлів в новім будинку бровару підприємства Анґойзер-Буш, що стоїть напроти літовища в Нюарку, 50 робітників були зайняті покриванням кітлів із середини пластиком, щоб у них можна було примістити 70,000 галонів пива в часі ферментації. Саме в тому часі повстала в бровapі пожежа, яка охопила всі п'ять поверхів, на яких були приміщені кітли. Трійливі гази й дим втиснулися до кітлів і задусили на смерть 13 робітників, а 31 обезвладнили. Нашвидку зорганізована група лікарів з Червоного Хреста і вміла праця пожежної сторожі врятували приголомшених, коли їх вдалось витягнути з кітлів на чисте повітря. З-поміж 13 небіжчиків не вдалося розпізнати трьох, а імена одинадцятьох оприлюднено. Трудноші при рятуванні полягали в тому, що кітли мали 30-цалеві отвори на верху і ними треба було витягати з середини загрожених робітників. Серед рятування, пожежна сторожа впустила гумові вужі з допливом свіжого повітря, а крім того прорубала діри в бетоновім даху, щоб випустити дим і приспішити виношення робітників у безпечне місце. Заступник директора стейтового департаменту праці каже, що робітники були затруднені вимощуванням кітлів корковою масою, в якій витворилися гази і з того повстало нещастя. Бровар побудовано на 60 акрах землі щойно в 1951 р. Він затруднює 1,000 робітників. Це філія знаного підприємства Анґойзер-Буш з Ст. Луїс, Мизурі.

Радар стверджує правду про напад на американських літунів

Вашингтон. — Команда повітряних сил заявила, що „радарові винаходи рішуче потвердили", що два американські літаки, на яких напали совєтські літаки з чеською маркою в Німеччині, не перелетіли понад чеські кордони, як це твердить чеська нота у відповідь на американський протест. Маючи такі докази, уряд Злучених Держав буде вимагати формального перепрошення і грошевого відшкодування за напад. Одначе, судячи з поведінки з минулого, не є правдоподібне, щоб празький уряд пристосувався до таких вимог Америки. Урядовці департаменту стейту, які дістали загальне звідомлення про чеську ноту з американської празької амбасади, признають, що в минулому були малі порушення невтральности з обидвох боків, одначе вони завжди були признані. Звідомлення про теперішній напад твердить, що американські літаки були під постійною американською радаровою контролею в часі полету і що вони не були ані раз ближче чеського кордону, як 12-15 миль.

„Голос Америки" про можливе кровопролиття в Кремлі

„Голос Америки" державного департаменту, що пересилає повідомлення поза залізну заслону передбачає, що „кров буде литися в Кремлі". раніш, ніж світ довідається про те, що Маленков вже є безсумнівний диктатор СССР. Боротьба за владу відбудеться в трикутнику, що його інші кути творять міністер внутрішніх справ Л. Берія та міністер закордонних справ В. Молотов. У поліційній державі, як твердить „Голос Америки", становище вождя здобувається змовами і вбивствами й те має відбутися тепер за стінами Кремлю. Можливо, що Маленков цілковито заступить Сталіна, але цей час ще не надійшов. Шлях до цього, доки наслідники поділять спадок, буде кривавий. „Голос Америки" повідомив також своїх слухачів про можливості розбіжностей поміж СССР і червоним Китаєм, поскільки Москва увесь час вимагала від комуністичного Китаю бсвої готовости та територіяльних уступок на свою користь. Тепер, коли немає авторитету Сталіна, невідомо, як поставиться червоний Китай до захватницьких вимог Москви. Багато залежить від становища китайського диктатора Мао Це-тунґа, який може мати свої особисті прагнення, розбіжні з побажаннями Кремлю. Як досі відомо, промови трьох наслідників Сталіна виголошені під час похоронів, виявили задум і далі продовжувати напасницьку політику Москви.

„Комунізм у школах під контролею", виявляє Ґідеонсі

Вашингтон. — Перед сенатською комісією внутрішньої безпеки складав свідчення голова Бруклінського каледжу, д-р Гаррі Д. Ґідеонсі, знаний із колишніх напастей проти нього комуністичних студентів. Він заявив, що „комунізм уже втікає" з американських шкіл, а головно з установ високої освіти. Щодо комуністичних затій у його каледжі, то вони находяться „під повною контролею", твердив виховник. Ця заява збентежила сенаторів, членів комісії, головно Вільяма Е. Дженнера з Індіяни й Пата МекКаррана з Невади. Цей останній ще раз твердив, що заходить небезпека, що підривна меншина „піддасть нашу країну під комуністичну владу". З Ню Йорку наспіли вісті, що тамошня шкільна рада покличе 20 учителів на переслухання в справі їхньої приналежности до Комуністичної партії.

Упередження причиною поширення комунізму

Ню Йорк. — Один з більших чинників поширення комунізму в країні і в світі, — це упередження щодо рас, релігії і національного походження, яке помітно на становищах, що звертають на себе увагу публіки. Якщо ці недостачі будуть усунені, тоді легше буде переконати загал нашого населення і цілий світ про неправду, поширювану комуністичними аґітаторами, наче б лише вони переводили в практиці засади повної рівности всіх рас і затруднення. Ці завваги поміщені в річному звіті Нюйоркської Стейтової Комісії проти Дискримінації. Закон проти дискримінації в стейті Ню Йорк ухвалено в 1945 р. На підставі дотеперішніх спостережень, комісія виробила деякі поради для дальшого практичного поширення засади рівности перед правом і в суспільнім житті.

СТРАХ ПЕРЕД ВЛАСНИМ НАРОДОМ ДИКТУЄ ІМПЕРІЯЛІСТИЧНУ ПОЛІТИКУ КРЕМЛЯ

Об'єднані Нації, Н. И. — Американський представник в Об'єднаних Націях, Генрі Кебот Ладж, обвинувачував вчора совєтський уряд, що він зі страху перед власним народом веде свою аґресивно-імперіялістичну закордонну політику, побоюючись внутрішніх заворушень, а не будьякої атаки із зовні. Ладж промовляв на закінченні дебат в справі Кореї, які — як це можна було сподіватись вже від самого початку — не дали жадного конкретного результату. Величезною більшістю голосів, бо в одному випадку більшістю 55 і в другому більшістю 54 голосів — проти тільки 5 совєтських ухвалено дві американські резолюції, одну відносно об'єднання і відбудови Корейської Республіки, а другу відносно допомоги південно-корейському господарству. Перед закінченням дебат в тій справі промовляв ще британський секретар закордонних справ Іден, висловлюючи переконання, що при „спільній мудрості" з боку вільного й комуністичного світів можна недопустити до третьої світової війни. Промовляв теж совєтський представник А. Ґромико, повторюючи давні й відомі брехні про „американську аґресію" в Кореї.

Америка підтримує кандидатуру Ромульоса на секретаря О.Н.

Об'єднані Нації, Н. И. — Західні країни поділились у виборі свого кандидата на генерального секретаря Об'єднаних Націй, що мав би прийти на місце Тріґве Лі, який минулого року зголосив свою резиґнацію, хоч його каденція вигасає щойно в 1954 р. На закритому засіданні Ради Безпеки американський представник видвигнув кандидатуру ген. Карльоса Ромульоса, теперішнього філіпінського амбасадора у Вашинґтоні та колишнього голову Генеральної Асамблеї, а Данія — піддержана Британією і Францією, видвигнула кандидатуру канадійського міністра закордонних справ і теперішнього голову Генеральної Асамблеї, Лестера Б. Пірсона. Теж Совєтський Союз має свого кандидата на той пост в особі комуно-польського міністра закордонних справ Станіслава Скржешевського, хоч той не має жадних виглядів на вибір. Залишається одвертим питання проти котрого із західних кандидатів зголосить Совєтський Союз своє вето, хоч він може зголосити проти обидвох. Совєтський представник Зорін заявив, що Скржешевський є „першим" совєтським кандидатом, отже існує можливість, що Совєти видвигнуть ще інших, якщо Скржешевський перепаде. Британія, Франція та деякі інші країни намагались призвести до того, щоб голосування та вибір секретаря відбувалися негайно, — але остаточно голосування відложено до п'ятниці на прохання ливанського представника.

Вирок смерти на „Американських шпигунів" у Варшаві

„Радянська Україна" з 20-го лютого подала довше звідомлення з судового процесу перед районовим військовим судом у Варшаві проти „двох американських шпигунів і диверсантів — Стефана Скржишовського і Діоніза Сосновського, закинутих в Польщу в листопаді м. р. американським військовим літаком для організації диверсій і шпигунства за завданнями американської розвідки". Обидвох обвинувачених, „які визнали себе винними", засуджено до страти. В обвинувальному висновку сказано, що „американські імперіялісти готують диверсантів, терористів та шпигунів і, давши їм відповідне спорядження, гроші і фальшиві документи, закидають їх у Польщу". В дальшому сказано, що „головним постачальником диверсантів, убивців і шпигунів є еміґраційна кліка зрадників польського народу — Андерс і Капонський, а також Заремба, Бялас, Белецький, Сойка, Миколайчик, Маціолек, Попель та інші аґенти, оплачувані розвідкою США". З обвинувачення виходить, що Стефан Скржишовський в листопаді 1951 р. мав втекти до Західного Берліну, а Сосновський втік туди в січні 1952 р. Там вони вступили на службу „американської розвідки", обидва „проходили підготовку в спеціяльній диверсійно - шпигунській школі, організованій американською розвідкою в місцевості Ерцгавзен біля Франкфурту і з кінцем 1952 р., одержавши зброю, радіостанції, гроші й ампули з отрусою мали бути скинені американським літаком на польські території й після деякого часу були заарештовані органами державної безпеки,

Італійський суд не сконфіскував іранської нафти

Рим. — У Венеції вібулася судова розправа, яка, на домагання англійців, мала сконфіскувати іранську нафту, що її привезли з Ірану в італійському нафтоналивному кораблі „Мірієлля". Суддя Енріко Мастробуоно заявив, що іранський уряд мав право націоналізувати свою нафтову промисловість, і тому немає правної причини конфіскувати нафту, яку закуплено в Ірані. Представники Англо-Іранської нафтової спілки думають внести відклик до вищого суду в Римі, і вони підтримують узасаднення свого рекурсу тією обставиною, що суддя Мастробуоно не визначив судово, чиєю власністю є та нафта, що її привезено до Італії. Рішення суду в Венеції не можна б уневажнити рішенням вищої судової палати, але воно відноситься тільки до того, що не можна заборонити забрати цю нафту із венецького порту, а не вирішило справи власности самої нафти.

90 французьких священиків працюють як фабричні робітники

Париж. — 90 французьких католицьких священиків залишили свої церкви та манастирі й пішли працювати як звичайні робітники в фабриках. Це зробили вони тому, щоб своїм побутом між робітниками здобути прихильність для християнської віри, до якої маса французьких робітників відноситься байдуже, а то й вороже. Ці світські священики та черці не діють при помочі слова, тільки своєю працею та допомогою робітникам у нещасливих випадках та недугах стараються здобути прихильність для науки Христа. Спочатку робітники навіть не знають, що між ними працює священик. Пізніше вони виявляють своє здивування, а деколи, й ворожість до священиків-робітників, але не протестують проти їхньої зарібкової праці. — Ці священики хочуть пізнати життя робітників, вивчати робітничі проблеми та поводитися як правдиві християни. Мале число цих священиків не може спричинити наглої зміни серед робітників у відношенні до християнської віри та перемогти ворожу поставу робітників до церкви, яка датується ще від часу французької революції, коли вище духовенство підтримувало французьких монархістів. Але бувають випадки, що ці священики-місіонери переймаються робітничою ідеологією та стають комуністами або соціялістами. Тому комуністи не виступають проти праці священиків у фабриках.

АМЕРИКАНСЬКИЙ АМБАСАДОР ЗАПОВІДАЄ НОВУ ДОБУ ДЛЯ ЮГОСЛАВІЇ

Беоґрад, Югославія. — Дотеперішній американський амбасадор в Югославії, Дж. В. Ален, заявив вчора, що Югославія „стоїть на порозі нової доби" у внутрішній і закордонній політиці та що ця доба матиме для світу ще більше значення, ніж колишнє зірвання Югославії з Кремлем та Комінформом. Ален склав свою заяву з нагоди свого виїзду з Югославії, щоб обняти призначений для нього новий пост амбасадора в Індії. Нову добу для Югославії добачує Ален в підписанні Югославією договору приязні та спільної оборони з Грецією і Туреччиною, як теж у внутрішніх змінах, що проявилися в децентралізації індустрії і відступленні від колективізації сільського господарства. Ален виїжджає з Югославії, хоч державний департамент ще не призначив нового амбасадора. Тимчасом в поінформованих колах висловлюють здогади, що на той важливий пост буде покликаний Джордж Кенан, колишній американський амбасадор до Москви, якого Кремль відкинув, як „небажану особу".

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На пів року	5.25	Three months	2.75
Число з суботи (з англійською частиною.		Saturday's issue (The Ukrainian Weekly, English language suppl.)	
На рік	$ 3.00	One year	$ 3.00
На пів року	2.00	Six months	2.00

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

РОСІЙСЬКА „ЗАГАДКА"

Ще далі вгадують, що то тепер буде „в Росії", як не стало Сталіна. Чуємо й читаємо ті самі завваги, які нам доводилось багато разів чути чи читати в американській пресі, коли вона писала про „Росію, яку важко розгадати". Не оминув цеї теми теж і відомий ліберал, д-р Френк Кінґдон, що то давніше своїми арґументами, часто дуже сильними, громив без пощади фашистів та націстів, але для комуністів мав легше перо. Та тепер він уже бачить ясно велику небезпеку з боку Кремля для вільного світу. В своїй синдикованій статті з 10 березня ц. р. він підкреслює, „як мало ми розуміємо російський нарід" і „який він нам чужий". Як могли люди милями в Москві стояти в черзі, щоб мати нагоду поглянути на обличчя Сталіна — деспота? — дивується Кінґдон і вияснює, що це були „ті самі росіяни", що й за часів Івана Грозного чи цариці Катерини, а душу яких розкрив Достоєвський. Зацитувавши Достоєвського, Кінґдон доповнює його цитатами з писань Енґельса про ту „банду", що „зробила Росію великою і могутньою, якої бояться", та яка „отворила їй браму до панування над світом", хоч сама „нічого нового не створила", а тільки „знала, як використати сучасний фактичний стан". Таке написав Енґельс про Росію десь в 1870 році, але, як каже Кінґдон, Енґельс потвердив те, що можна вичитати в Достоєвського та що можна пристосувати дослівно до теперішньої Росії й тої банди, на чолі якої стояв Сталін, а тепер стоїть Маленков. „Як довго росіяни будуть тими, чим вони є, їхні володарі будуть далі такими, якими завжди були, чи їх зватимемо царями, чи комісарами".

Отже на ділі ніяка загадка для тих, що хочуть брати Росію такою, якою вона була й є. Та ціла біда, що не зважаючи на те, що були люди західної культури, які відгадали „російську загадку" вже тому сто років чи більше, маємо в вільному світі ще й нині багато таких, що цього не приймають до відома, а вірять радше в те, що передає російська пропаганда царського чи червоного покрою. Це відбивається дуже погано теж і на закордонній політиці ЗДА, чи інших демократій. Бо як би не було в цій політиці ще далі „російської загадки", то не було б ніякої мови про можливість якогось замирення з „бандою" на Кремлі. Не було б місця для таких „офіціяльних візит", як от югославського Тіта до Британії, що — як розголошено в світі — поспішає до Лондону, щоб переконати Англію, а теж і Америку, що тепер треба дуже осторожно поступати з червоним Китаєм, бо можливі зміни, як Мао не захоче бути другою скрипкою, себто вважати себе нижчим від Маленкова. Та ще Тіто не доїхав до Лондону, як уже розголошено вірнопідданчу заяву Мао про першенство Кремля в комуністичних світових змаганнях. До цього треба додати, що й в Вашинґтоні беруть під серйозну увагу справу розгри між Мао і Маленковом, хоч, — як запевняє Дорис Флісон (Ню Йорк Повст) — департамент стейту заперечує, неначе б це ділялось під впливом Англії. В Вашинґтоні вже давно рахувались з тим, що Мао стане другим Тітом. Як би цього не було, то цілком певно інакше виглядала б нині і війна в Кореї. Якісь сили наново відгребують цю справу в зв'язку з смертю Сталіна.

Добру відповідь тим, що рахують тепер на зміни в Совєтах, дає Адлей Е. Стівенсон, недавній демократичний кандидат на президента, що тепер прибув до Токіо, відвідуючи Далекий Схід. Запитаний кореспондентами, Стівенсон заявив, що „було б небезпечно для решти світу надіятись драстичних змін в совєтській поведінці в зв'язку зі зміною в проводі країни". Зате буде розумніше, говорив Стівенсон, не надіятись ніяких змін і ніякого полегшення в агресивній закордонній політиці Москви. Це ще найкращий підхід до російської „загадки".

МИР НА ВОЛОСКУ

Минулого вівтірка трапився в Німеччині ще один випадок, що підкреслив ту велику загрозу для миру, яка існує в теперішніх обставинах „холодної війни". Два совєтські літаки типу МІҐ-15, із комуно-чеськими знаками, вдерлись щонайменше 15 миль над територію американської зони Західної Німеччини в північній Баварії та прямою атакою збили один американський турболітак, що був в патрульній місії на тому просторі. Літак загорівся і впав на землю, а його пілот, ляйтенант В. Г. Бровн своєчасно вискочив та врятувався на парашуті. Американський високий комісар в Німеччині д-р Джеймс Б. Конант заявив коротко, що американські збройні сили в Европі знатимуть, як на того роду випадки реаґувати, а державний секретар Доллес, стверджуючи, що американський уряд зробить „дуже серйозний вгляд" в цю справу, доручив американському представникові в Празі скласти в комуно-чеському міністерстві закордонних справ „найгостріший протест" проти випадку.

Не зважаючи на те, який дальший оборот візьме ця справа, вона все ж таки доказує, що теперішній мир справді „висить на волоску". Теперішній напад червоних розбишак на американський літак не перший і навряд чи останній. Від 1948-го року совєтські літаки в Европі збили всіх разом сім чужих літаків, атакувавши та пошкодивши багато інших. Тимчасом, постанови Атлантійського Пакту цілком виразно вважають таку атаку за „акт агресії", який автоматично міг би викликати відповідну протиакцію, включно з війною. Це цілком певно знають в Кремлі, в Празі та в усіх інших червоних столицях і тому того роду випадки, як останній в Баварії, є цілком явною воєнною провокацією — заледве кілька днів після смерти Сталіна та злудних надій деяких західних політиків, що смерть того диктатора може зменшити загрозу війни.

Баварія не одиноке місце комуністичних провокацій. Вони повторюються щораз частіше і в щораз більше загрозливих формах та розмірах на всіх просторах, де західний світ межує з опанованим большевиками простором. Американські літаки запалюються та падуть від совєтських куль однаково в Баварії, як і на японських водах. Як довго Америка і вільний світ будуть і можуть ще терпіти такі розбишацькі практики? Яку вартість мають в їх світлі всі фальшиві запевнення колишніх і теперішніх совєтських диктаторів про можливість співіснування та співпраці капіталістичної і комуністичної систем та всі совєтські базікання про бажання миру?

Американський високий комісар в Німеччині, довідавшись про останній совєтський напад на американський літак над Баварією, заявив, що „американські збройні сили знатимуть, як на того роду випадки реаґувати". Досі ця реакція обмежується до протестів, але Кремль може грубо помилитись, якщо він думає, що на протестах завжди кінчатиметься. Попередні протести не тільки що не мали жадного успіху й не припинили совєтських розбишацьких провокацій, але навпаки, заохотили їх до того, що тепер вони вже дозволяють собі на випади глибоко над чужу територію, викликуючи крайнє занепокоєння і обурення з боку західної публічної опінії. Можна сподіватись, що американський уряд поробить дальші і більш рішучі заходи, щоб припинити ці большевицькі провокації, які в кожній хвилині можуть перервати ту слабу нитку, на якій ще висить теперішній сумнівний мир.

ІДЕЙНІ ПРОМАХИ

Стаття проф. М. Чубатого „Історичні промахи", вміщена в „Свободі" з 26 лютого, містить в собі низку, так би мовити, „сучасних промахів". В своїх статтях в „Свободі" з 9 і 10 січня, я майже повністю, але дослівно подав до відома читачів вміст 13-го „пляну-бесіди" Европейського Центру Культури під заголовком „Европа і Росія", бо вважав, що це важливий документ бротьби, яка нині точиться між вільним, отже тим самим і ліберальним світом, з одного боку, і тоталітарним Кремлем, з другого. Вважав я потрібним це зробити, бо, на мій погляд, всі ми повинні бути докладно ознайомлені з тим, що думають передові представники європейської культури про те, що нині відбувається в світі.

Проф. Чубатому не подобаються основні позиції і міркування автора чи авторів „пляну-бесіди" Европейського Центру Культури. Але демократія, отже і лібералізм — це, — як влучно казав покійний президент Чехо-Словацької Республіки Т. Масарик, — дискусія. Вважаю, що в останній статті в „Свободі" з 26 лютого проф. Чубатий зробив кілька промахів, не взявши на увагу того, що, на жаль, має місце, коли про Схід Европи говорять західно-европейці. У французькій мові слово „Russie" (і похідні від нього) однаково вживається і для поняття стародавньої „Руси" і для поняття „Росія". Ми, українці, ці поняття розрізняємо. „Russe" французами вживається і для того, щоб висловити поняття „руський", від „Русь", і для поняття „росіянин", від „Росія" і для поняття „рус". Так французькі вчені про „Історію Русов" кажуть „Histoire des Russes". Так і з термінологією, вжитою Европейським Центром Культури в пляні бесіди під заг. „Европа і Росія". Суттєве для автора чи авторів пляну-бесіди (при Европейському Центрі Культури працює комісія істориків) це наслідок еволюції на Сході Европи — кремлівський тоталітаризм, централізм і націоналізм. Ті автори протиставляють цьому европейський федералізм, про що може довідатися кожний, хто не полінується ознайомитися зі всіма вихідними на майбутнє позиціями Европейського Центру Культури, з діяльністю працівників того Центру, з поглядами тих наукових інституцій, які зфедеровані навколо того Центру, і з якими давно пора, щоб українці-науковці увійшли в зносини.

Проф. Чубатий, видно, докладно не обізнаний з цілями того Центру, а в своїх запереченнях проти нього намагається дискредитувати той центр, мовляв, там „ліберали нової Европи" виховують молодь не так, як треба. Невже Центр той виховує в тому дусі, щоб молодь хотіла, щоб „Росія" чи СССР заволодів всією Европою і підпорядкував собі Західну?

Можу запевнити проф. М. Чубатого, що як дирекція Европейського Центру Культури, так і Комісія істориків при ньому, охоче прочитають і з пошаною поставляться до його заперечень тому, що висловлено в „пляні-бесіди" під заголовком „Европа і Росія" і приймуть їх до уваги, якщо ті заперечення основуючись на історії України, будуть спрямовані до основної мети Европейського Центру Культури: творення Федеральної Европи, на засадах, висловлених Конґресами Европейського Руху, зокрема Европейською Конференцією Культури, а також Конґресами Европейської Спілки Федералістів.

Проголошення першого Конґресу Спілки Федералістів 1947 року про те, що „починати зусилля для збору европейського Заходу означає для Заходу уникнення ризиків стати об'єктом політики сили, обновити частково таким чином для Европи гордість її законної незалежности і протягнути руку народам Сходу, щоб вони сполучилися б з іншими народами у вільній і мирній спільноті" — це не пусті ліберальні слова, кинуті на вітер. Це проголошення нічого спільного з доктринами єдиної і неділимої Росії не має, як це представляє проф. Чубатий.

Що шановний проф. Чубатий помиляється, показують інші 24 „пляни бесід", з яких даю кілька витягів.

З „Пляну бесіди" — „Народження і піднесення Европи":

„Конфлікт Европа-Азія панує над нашою історією з найдавнішої давнини. Часом Европа загарбана, часом вона чинить спротив, рідше — пробує поширитись на Схід... Часто вже загроза зі Сходу нашими однодушними народами сприймалася, як смертельна (монгольська загроза, наприклад). Сьогодні частина европейців не так її сприймає, а проте та загроза більш небезпечна, як колись, бо вона організована, розпоряджає тою ж зброєю, що і Захід, веде пропаґанду і має свою партію серед нас".

З „пляну бесіди" „Сполучена Европа це — мир": „Федерація представляє собою правдиву органічну спілку... На ділі вона може ширитися тільки від близького до близького і повинна почати згуртованням держав, яких географічне розміщення, політична орієнтація, господарські інтереси, звичаї і культура сприяють спілці".

З „пляну бесіди" „Чи існує европейська культура?":

„Кілька великих спільних понять, основних, були створені, а потім широко поширені і переживані в Европі, мало розвинені деінде і навіть засуджені. Напр.: Пошановання персони. Ця ідея, що вийшла з християнства, з абсолютної вартости кожної людської істоти, — незнана в Азії, заперечувана в СССР...

Ідеал свободи, пов'язаний з поняттями індивіда, персони, покликання, поступу, вибору, з яким людина може уникнути детермінізмів інстинкту. Все це поняття, що народилися з християнства.

Універсалізм: Европа відкрила інші культури, а не навпаки. Вона створила музеї інших культур, а не навпаки.

З „пляну бесіди": „Націоналізм в Европі":

„Націоналізм не буде скасований... Він буде перейдений, використаний, включений, ставши регіоналізмом в середині зфедерованої Европи. Бо федерація не зменшує вольностей: вона зміцнює їх і збільшує, стоворшовуючи їх (тоді як ворожнеча їх зменшувала).

З „пляну бесіди": „Принцип федерацій":

„Принцип який керує федеральним будівництвом, можна зформулювати так: „Що громадське — громаді, що краєве — краєві, що національне — нації, що европейське — федерації".

Можна б навести ще чимало цінних думок, які ширить Европейський Центр Культури, як також чимало висловів директора Европейського Центру Культури п. Дені де Ружмона, члена Центрального Комітету Европейської Спілки Федералістів і голови Виконавчого Комітету Конґресів для Свободи Культури, які яскраво протирічать нав'язуванню проф. Чубатим Европейському Центрові Культури „общерусских поглядів" і неґацію українського і білоруського народів. Це не відповідає дійсності і помилковий погляд.

Европейський Центр Культури не тільки ліберальний, але ще, як було вище сказано, европейсько федералістичний. В Ліберальному Інтернаціоналі існує українська секція. Французька Спілка Федералістів, яка входить як федеральна організація до Европейської Спілки Федералістів запрошувала на свій Конґрес представника українців. На Европейській Конференції Культури, скликаній Европейським Рухом і яка заложила Европейський Центр Культури були українці. Нарешті на III Конґресі Европейської Спілки Федералістів був також українець — европейський федераліст.

Про „общерусских" федералістів щось не чути. Існують, правда, в Америці так звані „українці-федералісти", але ще ніхто про них не чув, щоб вони були европейськими федералістами; навпаки — вони навіть противники федерації з західніми українцями, вони — „східняки". Проте існує на світі „Чехо-Словацька спілка европейських федералістів". Чому б не існувати „Українській Спілці европейських федералістів", яка співпрацювала б з Европейським Центром Культури, Европейським Рухом і Европейською Спілкою Федералістів, бо остання ні-

(Закінчення на стор 6)

НОВЕ І СТАРЕ В МОСКОВЩИНІ

(Лист з Лондону)

Сучасний конфлікт демократичного цивілізованого світу з московською імперією здається ще й досі декому річчю випадковою: мовляв, це залежить від „недобрих комуністів". Коли буде в Москві сидіти інший режим, то настануть нормальні відносини між Сходом і Заходом. На це дає відповідь історія Московського Царства, що ніколи не чуло себе частиною цивілізованого людства, а якимсь приблудою між народами.

В мої руки попала книжка англійця Річарда лорда Вітворта, дипломата на початку 18 віку, що був у Москві деякий час послом Англії за влади царя Петра. Він лишив свої спомини про Московщину, які були видані 1758 року. 1710 року Вітворта послав англійський уряд в Московщину з приводу спору, який настав між царем Петром I і Англією за арештування московського посла в Лондоні, Матвєєва. Він був винен гроші англійським купцям і вони домоглися його арешту за незаплачення довгів. Про цей конфлікт пише в своїй передмові видавець споминів Вітворта:

„Цар, що був досить рішучий для цивілізування дикунів, не мав поняття, не міг нічого зрозуміти із привілеїв нації, цивілізованої розумним способом, законами і вільностями".

Цар домагався негайного покарання смертю англійських купців, а коли ні, то він, мовляв, припинить торгівлю з Англією, і помститься на всіх англійських купцях. Видавець пише в передмові:

„Можна собі уявити, з якими трудносщами наші державні секретарі мусіли працювати через усякі закрути словесні в мовах англійській, французькій, німецькій і російській, щоб вияснити для московських ушей і для московського розуміння значення акту обвинувачення, оборони, прецедентів, суду присяжних і присуду".

Автор передмови пише, що королева Анна, для заспокоєння московського царя, „не посміла покарати і найпростішого із своїх підданих смертю, без законного суду". В передмові читаємо витяг із листа Анни до царя, в якім вона писала:

„Є непереможні трудноці з уваги на старинні і основні закони уряду нашого народу, які, ми боїмося, не дозволяють призначати такої суворої і строгої кари, як ваше царське величество, здається, сподівалися перше в цій справі".

Королева просила царя не домагатися від неї, — „як охоронниці і протекторки законів накладати кару на наших підданих, до якої нас не уповноважує закон".

Як посол англійського уряду в Москві Вітворт мав нагоду багато бачити й чути про життя в царській державі. Також про Україну він нераз згадує. Напр., пише, що українці були незадоволені вкорочуванням своєї свободи Москвою:

„З цього виросло загальне незадоволення і повстання Мазепи на бік шведського короля". Після цього — „столичне місто Батурин було негайно взяте і спалене, і більше 6,000 осіб убито, не розбираючи віку або полу".

Вітворт побачив, що сила царя спиралася на „національних московців" (natione Muscovites), бо поневолені народи не були Москві вірні. Посол Англії відрізняє московців від українців, бо бачив вищий рівень культури серед населення в Україні. Він уважав московських духовних осіб за неуків, — „окрім нечисленних, вивчених у Києві (educated at Chioff).

Коли Вітворт пише про державний лад Московщини в добі царя Петра, то мимоволі виникає порівняння з теперішнім большевицьким режимом:

„Уряд є абсолютний у найвищій мірі, необмежений ніяким законом або звичаєм, але залежний від подиху володаря, яким рішається доля і майно всіх його підданих; звичайне привітання найвищої аристократії є: „Я твій раб, візьми мою голову". Однак ті, що є на державній службі, мають свою частину в самовільній владі, їх рішення безапеляційні, всі іменем царя, яким вони зловживають, щоб задовольнити свою неситість, мстивість або інші карні пристрасті".

Автор записок про Московщину згадує про підкупність державних урядників в Московщині, через яку нема справедливости ні в судах ні в адміністрації.

Чим не подібність до совєтського режиму, коли автор записок з 1710 р. пише, що в царських міністерствах („приказах") урядники „мали суверенну юрисдикцію над життям і смертю, незалежно один від одного"...

Вітворт описує „еліту" царя Петра, з якою він деспотично правив державою. Тут були і люди з аристократії, як Шереметєв або Апраксін, але поряд з ними і навіть вище їх стояв напівграмотний Александер Меншіков, який торгував змалку пирогами на вулицях Москви і якому цар дав пізніше титул „князя". Також „інородців" зустрічаємо на царській службі, як напр., Шафіров, син жида-вихреста, що фактично керував закордонною політикою Московщини за царя Петра (це майже прототип Літвінова).

Вітворт подає точні факти про державний капіталізм під владою царя. Цар мав монополії на поташ, на кав'яр, на дьоготь, в торгівлі зовнішній. У внутрішній торгівлі цар мав монополії на сіль, горілку і пиво. Отже Ленін і Сталін нічого нового не мусіли вигадувати: державне господарство на деспотичній основі було і за влади царів.

У відношенні до народів підбитих царі поступали не менше жорстоко ніж тепер комуністичні володарі у Кремлі. Вітворт описує недолю народів над Балтійським морем, які цар Петро почав масово переселяти на Московщину і на їх місце населяв московців. Так загинули фінські народи коло нової царської столиці в Петербурзі, бо їх цар велів переселити на південь Московщини та в інші области своєї імперії.

Читаючи ці записки, приходиш до переконання: Нема нічого нового під сонцем!

П. А.

М. Заклинський

З АЛЬПІЙСЬКИХ МАНДРІВОК

(1)

I. Карвендель

Хто бував у містечку Міттенвальді в баварських Альпах, знає цей стрімкостінний, високий хребет. Він навис над містечком, заслонивши половину світу. Долішня його частина заросла буйними лісами, чатинними і листковими, а горішня — це суцільна скеля, стрімка й пожолоблена яругами й ринвами. Зимою скеляста верховина біліє, засипана глибокими снігами і лиш місцями сіріють її ребра. Зате літом видна вся, як на долоні, сіра й близька, лиш рукою подати. Місцеві люди пишаються своїм Карвендлем, але споміж наших утікачів не один не любив його, за те, що він наче змора навис над містечком. Їм тісно й сумно було в цій гірській долині, біля такої високої стіни.

Жили наші втікачі недалеко містечка, над зеленоводною Ізарою. Один табір у просторих казармах Альпійських Стрільців, другий побіч, у казармах Піонірів. Два великі табори по кілька тисяч людей. Жили вони своїми буденними клопотами. У вільні години проходжувались наші діти по дорогах і стежках здовж Ізари, або сиділи в холоді дерев. В ріці не купався майже ніхто, бо вона була навіть у найгарячіші літні дні нестерпно холодна.

Кілька гуртів молоді, переважно пластуни й давні змагуни, та й дехто зі старших, мандрували по горах. Не легка була це розвага, бо Альпи стрімкі й небезпечні. По кількох початкових прогулянках на нижчі гори приходив на чергу Карвендель (2375 метрів висоти).

Дві дорозі ведуть на цю вершину: Окружна безпечна, але не цікава. Друга стрімка й небезпечна, веде від містечка просто вгору. Нею ходили вправніші мандрівники.

В ясну літню днину я вибрався тією дорогою. Знав я її вже, бо ходив раз у товаристві.

Зараз за містечком, у віддалі біля пів кілометра, є вже підніжжя гори. Гадюкою в'ється лісом, усе під гору, широка стежка-серпентина і все наново приводить мандрівника, у щораз вищому місці, над край глибокого провалля. Там вона обезпечена поруччям. Згодом приводить вона до загосподареної мандрівницької хати, що примістилася на скельному виступі, на висоті понад 1500 метрів. Тут кінчається ліс, тут на збочі останнє джерело, та й те слабовидайне. В хаті можна дістати їжі, холодних напитків і ночувати в кімнатах і на горищі. Тут кінчиться також безпечна частина дороги. До тієї хати приходять гуртами й родинами німці, місцеві та приїжджі. Звідтіль гарно видно широку долину околиць Міттенвальду і нижчі гори.

Повище хати стежка вже вужча, стрімкіша, слабше проторена і само собою, ніде не обезпечена поруччям. Вона призначена для досвідчених мандрівників. Наче пересторога видніє близько стежки хрест і на ньому напис, що з цього місця в такому-то році і дні, впали й убилися два мандрівники: Побережник із недалекого міста Ґарміш і один місцевий.

Стежка переходить незабаром на ту збіч, що видна з долини, як одностайна стіна, з одним великим проваллям. Тут виявляється, що вона порита яругами і ринвами. На рівніших місцях стараються загніздитись трава й кущі терену. Життя веде тут повільну й уперту боротьбу з мертвою скелею. Воно тисячоліттями пнеться з долів недоступними узбіччями на вершини. Де скеля вітріє й розсипається, там негайно мох підготовляє місце для трави й кущів. Їх, недостатньо закорінених, нищить зимою мороз, а літом пражить сонце, випиває вогкість і приготовляє їм повільну смерть на безводді. Тому й досі слабо посунулася рослинність у гору стрімкішими узбіччями, повище ліній лісів.

Від хатини до вершка гори приходиться йти 2½ години і не повільною ходою. Із четвертина тієї дороги небезпечна, бо місцями стежка проторена зівсім недбало: Вона неприємно вузька, нерівна, або й похилена до збочі. Збіч дуже стрімка. Хто впав би, має невелику шансу задержатись на ній. А кінчиться вона кількасотметровою пропастю.

Стежкою-серпентиною я пнявся терпеливо й обережно все вгору. Щораз чарівніші види на гори й долини спонукують приставати й розглядатися. Незабаром я станув нарівні з найвищими сусідніми хребтами. Які ж вони звідсіля дикі, пропастисті, величні. Очі радісно сягають у широкі, вільні простори, що відкрилися перед ними. Повітря тут уже холодніше, воно різке і свіже; сонце не пече, як на долішній частині збочі. Одначе не зовсім безпечно скинути сорочку, щоб ідучи брати соняшну купіль. Високогірське сонце зрадливе, воно спалить шкіру цілком непомітно.

Яка ж інакша, яка безпечна й людяна мандрівка по наших Карпатах. (Інших наших гір: кримських і західнього Кавказу, досі не знаю). Там не жде на мандрівника ніяка небезпека. Узбіччя похилі, легко пнятись угору. Всюда вода: джерела, потічки. Всі вершини, всі склони зелені. Лиш у Ґорґанах верхів'я переважно кам'янисті, але це каміння поломане і поросле мохом. Трава й жереп опановують його, проникають, обкружують із усіх сторін. Хоча Карпати з Альпами менш-більш однолітки, — правдоподібна різниця в віці біля кількох мільйонів років, — але ж карпатський камінь м'якший, вода разом з морозом і вітром більше його поламала, подробила, сполокала, як у твердих, переважно ґранітних Альпах. Одначе Карпати слабо досі охоплені цивілізацією, стільки там усяких невигод, що довша мандрівка по них важча, як по Альпах, де всюди готелі, ресторани, мандрівницькі захисти, дороговкази — навіть на найбільших висотах. У Карпатах знакованих стежок, мало, та й на них звичайно бракує орієнтаційних знаків, там, де їх найбільше треба: на роздоріжжях, на полянах, і т. п. Тому в Карпатах важну ролю грає мапа, компас і хист орієнтуватись у просторі. В Альпах вони непотрібні. Тут неможливо заблудити. В Карпатах приходиться мандрувати з повним наплечником, щоб себе прохарчувати та й мати чим накритися в пастушій колибі, на оборозі, чи на стришку в гуцульській, або бойківській хаті. В Альпах беруть зі собою лише трохи харчів і багато грошей. Але головна прикмета Карпат, що вони наші рідні, що там мандруємо серед своїх і по своїй землі.

— — — — — — — —

Врешті вийшов я на хребет. Ще яких сто метрів лишилося, бо прийдеться вийти на шпиль, де ярко блищить у сонці залізний хрест. Я туди не спішився. Там сиділо більше товариство і заняло все місце. Не багато там місця, всього кілька квадратних метрів. Я мав що оглядати і без шпиля.

Довкола самі вертикальні, доземі, лінії та площі. Оригінальні, небуденні види. Довгий хребет порозриваний, поділений низькими сідлами, стрімкостінний. На кожну частину хребта йдуть із долини окремо. Бічні відноги хребта так само пощерблені, поламані, сірі, пропастисті.

ЛІТЕРАТУРА МИСТЕЦТВО РОЗВАГА

... Пошли,
Подай душі убогій силу,
Щоб огненно заговорила,
Щоб слово пламенем взялось,
Щоб людям серце розтопило
І в Україні понеслось,
І на Україні святилось
Те слово — Божеє кадило,
Кадило істини! Амінь!

Тарас Шевченко — „Неофіти"

Володимир Січинський

ШЕВЧЕНКО — ҐРАВЕР

Шевченко, як мистець пластичного (образотворчого) мистецтва, розпочинає собою нову добу в історії українського мистецтва. Став він основоположником новітнього синтетичного реалізму, що на тлі тогочасного мистецтва цілого сходу Европи, мало просто революційне значення, як в формі, так і змісті мистецького вислову. Більше наближений, ніж його попередники, до західно-европейського мистецтва, Шевченко також на тлі мистецтва західної Европи, був виразником новітніх течій, що в питанні змісту йшли до розв'язання соціяльної проблематики та утилітарного завдання мистецтва.

Заінтересовання Шевченка ґраверством та його практична праця в цій галузі мистецтва, виходили з його глибокого розуміння значення ґраверства. Зо всіх родів малярської праці, наш мистець чи не найбільше уваги та часу уділяв саме ґраверству, особливо в останні роки свого життя.

В старі часи ґраверство мало величезне значення, як одинокий спосіб репродукції рисунків і малярських творів та їх помножування і поширювання поміж найширшими верствами людности. В першій половині XIX ст. в цілій Европі приходить доба запопадливого шукання нових способів репродукційних технік, так потрібних для друкарства та пропаґанди. Тому відроджуються старі, але удосконалені ґраверські техніки, та шукають зовсім нових засобів.

Шевченко, що розумів значення кожного мистецтва, як виховуючого і пропаґандивного чинника для пробудження національної свідомости, особливо цінив ґраверство. Перед своїм звільненням з заслання — Шевченко писав у своєму „Щоденнику" під датою 26 травня 1857 року:

„Із красних мистецтв, мені тепер найбільше подобається гравюра. І не без підстав. Бути добрим ґравером — це значить ширити світло правди; це значить бути корисним для людей і вгодним Богові. Найпрекрасніше, найблагородніше покликання ґравера". Також в листі до заступника президента Академії Мистецтв в Петербурзі, Федора Толстого, — Шевченко писав: „Поширювати через ґравюру славу славних мистців, поширювати поміж невтаємничених у таїнства мистецтва людей, любов до прекрасного й доброго, — ось найчистіша, найугодніша молитва до чоловіколюбця Бога й по змозі некорислива послуга людству."

Шевченка можемо вважати за основоположника новітнього ґраверства, зокрема офорту, на цілому сході Европи. Був він одним з найвизначніших мистців, що продовжував українську традицію ґраверства, що стояло в XVII-XVIII століттях непомірно вище від усіх сусідніх країн, зокрема Московщини, Литви, Білоруси, Молдавії. Також перші учителі ґраверства на Московщині були українці. Основоположником ґраверської школи різання на міді в Академії Мистецтв у Петербурзі теж був українець Григорій Серебреницький (народжений в Охтирці на Слобожанщині, в Петербурзі був у 60-ох роках XVIII ст.).

Шевченко-ґравер цікавить нас не тільки своїми формальними і тематичними досягненнями, але й як новатор-основоположник мистецьких течій, а спеціяльно в офорті — нових технічних засобів та удосконалень.

Заінтересовання і знання Шевченка ґраверських технік, походить майже виключно з його власних спонук, студій і наполеглівої праці. Ці його зацікавлення датуються з дитячих років. Ще 12-літнім хлопцем любив книжки з „кунштиками" с. т. з ґравюрами. Подорожуючи з своїм паном по Україні і Польщі, любив збирати „лубочні образки", виконані дереворитною технікою і літографією, головно по заїздах, і так складав цілі колекції образків, пильно їх копіюючи. Ще перед вступом до Академії в Петербурзі, — Шевченко, головно за порадою українського маляра Івана Сошенка (1807-1876), цікавився музейними збірками ґравюр та копіював ґравюри з праць світових мистців — Рафаеля, Вальпато, Пуссена, Одрана. Не підлягає сумніву, що в Україні доби Шевченка, ще були сильні традиції ґраверства на дереві і металі, особливо в народньому, популярному ґраверстві і Шевченко ці свої заінтересовання вивіз ще з України.

Наш мистець був ознайомлений із всіма техніками і способами ґраверства і навіть найновішими в його добу. А саме: ритівництво (за поміччю різця-долотця) на дереві, металі і сталі; далі добре знав літографію, так званий офорт, акватінту і гальванографію.

Дереворит, мідерит і сталерит, як старі способи, очевидно, менше цікавили Шевченка, тим більше, що ті способи ґравірування переходили до рук ремісників-техніків, котрі лише наслідували, копіювали твори мистців, без ніяких творчих зусиль. Треба підкреслити, що і таких техніків-ґраверів Московщина не мала першорядних, так, що кращі праці для друків, звичайно, замовляли за кордоном, особливо в Німеччині та Англії, або виконували їх українські графіки.

Найстарша ґраверська техніка — т. зв. дереворит, відомий на Ураїні в першій половині XVI століття, за доби Шевченка був „удосконалений" (на шкоду мистецької сторінки) за поміччю різних механічних засобів і мав назву „ксілографії". Дослідник К. Широцький вважає, що Шевченкові належить рідкий дереворит, що зображає жінку, яка впала навколішки перед черницею (збірка Е. Е. Рейтера). Багато рисунків Шевченка, які він виконував на замовлення для зарібку, репродукувалися власне способом ксілографії. До таких належать ілюстрації до книжки Полєвого „Историія кн. гр. Суворова-Рымнинскаго", видана в Петербурзі в 1842 і 1858 рр. Але самі кліше з рисунків Шевченка виконувалися в Парижі і лише частково в Росії.

Більш удосконалена техніка сталериту, придатна для більшої кількости друків, у добу Шевченка користувалася найбільшим приміненням. Цією технікою виконано 12 портретів, рисованих Шевченком для книжки Полєвого „Русскіе полководцы". Але самі кліші виконував відомий англійський ґравер Робісон і навіть друковані вони були в Лондоні. Цікаво, що у передмові цього видання зазначено, що портрети „рисованы извѣстным художникомъ Т. Г. Шевченкомъ". Цей факт участи Шевченка в російському виданні „Русскіе полководцы", дало привід новітнім „ентузіястам" силуваної „українсько-російської дружби", реклямувати власне цю „прихильність Шевченка" до „русскіх полководців". У новішому підсовєтському виданні „Великий народній художник" оці портрети „полководців" — Петра І, Суворова, Кутузова та ін. уміщені на першому місці, у великому розмірі, — побільшеному навіть від ориґіналів Шевченка!... Між тим всім відомо, що Шевченко виконував ці портрети з старих рисунків і вони не мають особливого значення для мистецької творчости Шевченка. Шкода звичайно, що під цими „полководцями" не подана їх характеристика за поезіями Шевченка. Напр. про Петра І — „цар поганий, проклятий, лукавий, аспид несититий, кат, людоїд, змій."

Особливе значення має знайомство Шевченка з літографічною технікою. Літографія винайдена А. Зенненфельдом в 1796 р., почала поширюватися з початком XIX століття. Перший мистець, що виконав автолітографію (св. Марка) в Росії, був українець — відомий маляр з Миргороду Володимир Боровиковський (1758-1825). Та літографія походить з перед 1815 року. Літографія, як графічне підприємство, на Україні поширюється починаючи з 20-их років (перші літографії англійського інженера Галюя в Одесі), у Львові з 1822 р., у Києві з 30-их років 19-го ст.

Перша літографія Шевченка „Знахор" походить з 1841 року. Деякі свої, власні композиції, мистець виконував рівнобіжно офортом і літографією, як напр „Жебрак на цвинтарі" і „Вірсавія". *Виконував Шевченко рисунки для літографічної* репродукції для київського видання „Древности" 1846 р. і при звітах зі своїх археологічних праць на Україні в 1845-1846 рр.

Про знання і любов Шевченка до літографічної техніки свідчать різні факти з життя мистця. В листі до Залєського з 8 листопада 1856 р. Шевченко мріє, щоб видати в літографії цикл рисунків „Притча про блудного сина", що був страшним актом обвинувачення проти російської тиранії, сваві́льства і жорстокости. В проханні до київського шкільного куратора Траскіна 1846 р., на посаду вчителя малювання в Київському Університеті, Шевченко писав, що „крім навчання малювання, зобовязуюся безплатно виконувати всі доручення начальства в справі літографування в приналежному до Університету літографічному закладі".

В межах цілої Росії, Шевченко був першим, що виконав рисунок для репродукції способом т. зв. ґальванографії. Цей спосіб виготовлення клішів для друку був винайдений в 1837 році Якобі та оснований на ґальванізації міді. Вже після 6 років цього відкриття, з'являється в Петербурзі перша ґальваноґравюра у виконанні Т. Шевченка і за його підписом. Ця ґальваноґравюра „Король лір" була долучена, як зразок нової техніки в книжці „Гальванографія", переклад з німецької мови Ф. фон Кобеля (Петербурґ 1843). Звичайно, що коли Шевченко виконував цю першу на цілий Схід Европи, ґальваноґравюру, то для того не було готового приладдя чи якоїсь машини. Знову ґальванізація вимагає основного і комплектного знання електрики, принаймні в повному об'ємі реальної гімназії (із сучасною програмою). Що Т. Шевченко був ознайомлений з процесом і технікою ґальванізації, свідчить також інший факт. Перебуваючи на засланні під гострою забороною малювати і писати, Шевченко пробував обійти цю заборону тим способом, що різьбив з глини та заходився робити репродукції з різьб за поміччю ґальванопластики. З цією метою він їздив до Астрахані, щоб там закупити потрібне приладдя. І от в одному листі Т. Шевченко, описуючи ці свої заходи, пише:

— „От тобі і Астрахань, там крім кумису і конини нічого не можна дістати, навіть неполивяний горщик і мідяного дроту, які потрібні для того діла (ґальванопластики). От місто, так місто!".

Під мистецьким оглядом найбільше значення мають офорти Шевченка. Можна навіть твердити, що з цілої малярської діяльности нашого мистця, офорти стоять на першому місці, як своїм мистецьким рівнем так і високою технікою виконання. За доби Шевченка прийшло до відродження цієї ґраверської техніки, в чому вела перед Англія. В межах був. Росії Шевченко перший почав уживати цього способу, а на українському ґрунті творив ренесанс офорту.

Офорт, як дальший етап розвитку мідериту, з'явився в Західній Европі в кінці XVI стол. і поч. XVII стол., особливо в Голляндії, де найбільшим майстром офорту був славетний Рембрандт (1606 - 1669). На цілому Сході Европи першим майстром офорту був славний український ґравер Олександер Антоній Тарасевич, що працював у Києво-Печерській Лаврі в роках 1688 - 1720. (Закінчення буде)

РОМАН В. БАРКИ „РАЙ" ПРИЙНЯТИЙ І ЗДАНИЙ ДО ДРУКУ У В-ВІ „СВОБОДИ"

В-во У.Н.С. „Свобода" прийняло і вже здало до друку роман відомого нашого письменника і поета Василя Барки п. з. „Рай". Роман появиться окремою книгою в половині цього року. Книга матиме понад 300 сторін друку великої вісімки. Деякі уривки з роману будуть надруковані в цьому літературно-мистецькому додатку.

Оксана Лятуринська

ВИСТАВА „ДИКИХ"

І прийшла комусь така щаслива думка заплянувати цю виставу по цілій Північній Америці, не минаючи Мінеаполісу! Інакше, може б, ніколи не прийшлось побачити в ориґіналах нічого з того всього надзвичайно захоплюючого, що було зібрано й показано на ній. Правда, не всі Дикі були, як належало б, добре заступлені експонатами. Матіс ніби губився і з його виставлених полотен не можна було б на перший погляд судити, що адже це він започаткував, вів і був стовпом цілого фовізму.

„Дикі", як рух, що був революцією проти імпресіонізму і що став провісником мистецтва 20 сторіччя, має за собою велику літературу. Викликавши своєю появою багато заперечень, анатем і найекзальтованішого подиву, Дикі насичують і досі як багатьох французьких, так і чужинецьких мистців. Між нашими мистцями, що черпали від Диких, був у першу чергу Новаківський зі своєю школою, школа Куцеля (хоч там було більше впливу імпресіоністів і кубістів), до деякої міри школа Мако і дехто з пізніших.

На виставі добре заступлений Влямінк, Деран, Марке, Брак. Хоч деякі експонати навіть із заплянованих не попали до Мінеаполісу, все ж і те, що було показано, говорить про спадщину Диких, як про найбільші щаблі між осягами в малярстві. Це те велике мистецтво, що зумовлене страшними вимогами до себе мистця, муками творчости, самовідреченням. Не треба забувати тут, що такі велетні, як Ґоґен, Ван Ґоґ, були рідними батьками майже цілого руху.

Дивлячись, наприклад, на полотна Влямінка і не знаючи наперед, що він незалежно від нікого мав ті самі аспірації, — бачиш Ван Ґоґа, тільки ще шаленішого, ще стихійнішого. Подивіться на фактуру його полотен: щітка ще широчезніша, ніж у Ван Ґоґа, мазок ще різкіший, ще певніший, ще швидкіший, ще більш вібруючий, а кольор чистіший. Тут відсутнє те, що, здається, було зайве у Ван Ґоґа: деяка затемненість барв, подекуди здрібнілий окручений мазок. Тут взято все в більших узагальненнях, у ширших площинах і більш цілеспрямовано. Сила експресії — ніби есенція, ніби саме життя, ніби справді „лягли на полотно голі емоції", як сказав Рівольд. Так сильно ділають візії того „варвара" Влямінка, викликаючи подив і замучуючи душу! Від його „Лісоруба" не можу відійти.

Після його органічно стихійного вияву, творчість Дерана ніби маліє, ніби підпадає під інші категорії. Впливи як Сезана, так і Ван Ґоґа і Ґоґена, очевидні. Але вони перейшли певну фазу переробки в собі, стали своїми.

Напевно, Деран творячи не катував себе так, як Влямінк, але що клав собі великі вимоги, видно хоч би з його полотна „Міст" з датою 1906 р. Внизу на передньому пляні замазано невтральною барвою червінь і то вже, як слідно, на сухому викінченому образі. З якою ціллю? — Щоб ще більше виникло яскраво-рожеве небо, ввесь барвний задній плян.

Архітектоніка його образів (вплив Сезана) ще більш відчутна у Брака. Брак так само черпав, як від Сезана, так Ван Ґоґа і Ґоґена, але ступінь засвоєння в нього більший і більші прагнення йти далі. Він охоплює Ванґоґівську динамічну цілість не Ванґоґівським вібруючим мазком, а якось ніби зразу цілими контрастово-барвними Ґоґеновськими площами („L'Estaque"). В його більш статичних речах, як одна і друга „пристань", стільки підбиваючої свіжости й повноти! Всюди ж у нього дається знати велика мистецька культура, вишукана простота.

Повноти і свіжости, чи то ліричної насичености найбільше у Матіса. Хоч його полотна ніби все трохи незакінчені, ніби все — лише великі натяки. Ці натяки прозраджують наміри, змушують іти за собою до якогось уявного верха і разом оправнюють „незакінченість" і нею облегшують образ. Я переконана: це —одна з признак великих творів. І якраз із його все ставленої проблематики, при якій ані не треба „закінчености", можна судити про належне шанування Матіса його товаришами і про його становище, як лідера Диких.

Гляньте на його „Notre Dame", на „Тюльпани з маргаритками", на „Відкрите вікно" на „Ландшафт" з 1904-5 р.! Тут така багатомовність при недоговорености. Тут такий бенкет барв і зовсім не відірвано від нашої землі в якомусь абстракті, як це де-де може показатись в інших, хоч усі Дикі разом базувались ні на чому іншому, як на натурі. Дивишся — стає свіже і молодо, оновлено в душі, ніби в дитинстві, і хочеться вголос сказати: „Як хороше"!

У фактурі —нічого нудного, нічого повторного, ніби жадного прикладення наперед готової формули. Але це не значить, що мистець не клав собі вимог.

Марке. З першого погляду він не робить на вас великого враження. Його палєта в порівнянні з іншими — бліда, нема довільности в застосуванні барв, нема тієї сміливости, очайдушности, що в композиціях попередників. На віддаль його твори здаються майже реалістичними.

А гляньте зблизька: закарлючки, мазок легкий, ледве криє полотно. Чудно! Як можна тими не мазками — дитячими закарлючками викликати повну ілюзію реального? Підходите до полотна і знову відходите. Ага! Це не закарлючки, це ті т. зв. „стенографічні знаки". Щоб їх уміти ставити, треба „запродати чортові" душу. Чи уявляєте, як треба володіти рисунком і барвою, вміти вгадати інтуїцією, щоб могти сказати все лише одним легким діткненням щітки?

Пюї. Він заступлений лише двома експонатами: „Студія" і „Дві дівчини в саді". Спосіб малювання „Студії" показує щось протилежне способу Марке: легкости, прозорости малюнку доцілюється не легким доцільним ударом щітки, вимуштруваністю ока й прозорливістю мистця, а деформуванням легкими мазками наперед ретельно змодельованого. І тут дозволяєш собі легковаження: „Ага! Це, виходить, зовсім уже не так тут чародійно з цією легкістю"! Але другий його образ „Дві дівчини в саді" — чудесний і цілком інакше трактований, ввесь у широких барвних площах, повний сонця, повітря, свіжости.

Експонатів Дюері — досить багато. Одначе вони якось мене не переймають. Що правда, сприймаєш монументальність, ощадність, якнайбільше спрощення, намагання от так одним махом щітки прозоро витнути бажаний контур. Гадаю, це „витинання" — особлививість його акварельної техніки, де він, як на мене, непорівняно сильніший. І мені дуже жаль, що не показано його акварелі.

Глянувши на полотна останніх мистців, можна зразу сказати, що не вони ведуть, не вони визначають Диких. Один між ними — Ван Донґен робить на мене враження справді дикого, дарма що він давно визнаний, як великий майстер, і що ніби його мистецький смак не дозволяє йому бути вульгарним. На його полотнах — „Еспанський шаль" і „Циганська танцюристка" такий жахітний кольорит, така їдь зеленого й червоного, що очам боляче. І я не можу сприймати ці образи інакше, як вульгарність і несмак. Одначе його „Лежача натурниця", хоч і не виставлена, тільки поміщена в каталозі, заставляє мене відкликати слова „справді дикий". До речі, тому полотнищу з його широкою концепцією ніби мало назви „Лежача натурниця". Мені здається, що це ціла розпластана земля.

На закінчення хотіла б я сказати кілька слів про Руольта, того старшого стажем товариша Диких. Правда ж, дуже шкода, що в нього така затемнена палєта. А чи не виважує цей брак чистого кольору його сміливий рисунок, могутні форми? Гляньте на його „Жінку біля столу". Вона щось всуґеровує вам так, як чей же не всуґеровувала наступникам Диких, хай під іншими шильдами.

Спадщина Диких: — жива і, напевно, буде жити ще в багатьох поколіннях мистців.

ВІД РЕДАКЦІЇ

З кінцем лютого ц. р. Екзекутива У.Н.Союзу припинила дальше видавання недільного літературно-мистецького числа „Свободи". Причини цього кроку були з'ясовані в окремому повідомленні Адміністрації „Свободи", надрукованому свого часу в тижневику і в щоденнику. Видавництво, приступаючи минулого року до видання літературно-мистецького тижневика, було заповіло один рік проби й воно цю пробу видержало, хоч і коштом понад 10,000 долярів дефіциту. Але цієї проби не видержав читацький загал, бо з потрібних для вдержання такого видання щонайменше 5,000 передплатників, зголосилось заледве 3,000.

„В світлі таких фактів — сказано в згаданому повідомленні — Екзекутивний Комітет У.Н.Союзу повідомив, що він змушений припинити видання літературно-мистецького тижневика в його дотеперішній формі. Натомість видаватиме літературно-мистецьку вкладку в щоденнику кожного другого тижня, чим зможе користуватись не тільки обмежена кількість передплатників, як це було з тижневиком, але й увесь великий загал читачів щоденника, які одержуватимуть цей додаток безплатно".

З сьогоднішнім числом цей додаток починає появлятись. Редакція свідома того, що цей новий додаток матиме ще багато недомагань, як щодо своєї форми, так і змісту. Він не має спеціяльної редакції, як її мав тижневик, ані теж не має спеціяльних фондів для відповідної організації потрібних матеріялів. Бо й не видається він за окремою передплатою, а тільки як подарунок У.Н.Союзу і „Свободи" для всіх читачів щоденника.

Здаючи собі справу з усіх теперішніх недомагань, Редакція „Свободи" докладатиме всіх зусиль, щоб їх поступово усунути та двигнути це видання на такий рівень, який в наших скромних обставинах і можливостях найбільше відповідав би нашим загально-громадським і культурним потребам, як теж побажанням, читачів. Сама Редакція не потрапить цього виконати, якщо їй в цьому не допоможуть наші численні приятелі та наші майстрі пера з багатьох ділянок нашого культурного й мистецького життя. В цьому може допомогти й наш читацький загал, висловлюючи свої побажання й завваги.

Тимчасом, цей додаток, ця додаткова картка літератури, мистецтва і розваги, ставить собі скромне завдання: створити бодай скромну трибуну для наших письменників, поетів, мистців та інших робітників пера, з якої вони могли б промовляти та докладати зразки своєї творчости для двох десяток тисяч читачів щоденника. З другого боку, на цій картці та в рямках наших можливостей і спроможностей, постараємось інформувати наших читачів про важливіші події з нашого й світового культурного та мистецького життя, як теж подавати розваговий матеріял.

Ми віримо, що при добрій волі та зрозумінні з боку наших співробітників і читачів, нам пощастить не тільки поставити на належному рівні цю картку, але в майбутньому розвинути з неї, можливо, й окреме літературно-мистецьке видання, так дуже потрібне для повноти нашого життя, а від якого довелось відступити з так часто повторюваних в нашому спільнотному житті „незалежних від нас причин".

З такими міркуваннями й надіями та сподіваннями даємо нашим читачам цю першу літературно-мистецьку вкладку, що в майбутньому вже появлятиметься періодично. Тільки майбутність покаже, чи й наскільки ці надії та сподівання оправдані.

НОВИНИ З МИСТЕЦТВА

РІЗЬБАР КРУК У ПАРИЖІ

Різьбар Григор Крук з Мюнхену перебував більш як два місяці у Парижі, де, на запрошення дружини покійного Отамана Симона Петлюри, зрізьбив погруддя отамана на його нагробник. Крім цієї праці, Крук вирізьбив також погруддя пані Петлюрової і голову ген. Ол. Удовиченка.

ГНІЗДОВСЬКИЙ НА ГРАФІЧНІЙ ВИСТАВЦІ

Як і попереднього разу, Яків Гніздовський взяв участь на графічній виставці Т-ва Американських графічних мистців, що відбулася в днях 5 до 28 лютого в залях ґалерії Кеннеді при 785 — 5-тій Авеню в Ню Йорку. На цій вибагливій виставці наш мистець показав великий багатобарвний лінорит „Перед дзеркалом", на якому засобами півабстрактного модерного мистецтва зображена жіноча постать.

ВИСТАВКА ОЛЕКСИ ГРИЩЕНКА

Велике зацікавлення викликує заповіджена вже давніше Літературно - Мистецьким Клюбом, але відкладена через посмертну виставку В. Г. Кричевського, виставка Олекси Грищенка з Франції. Виставка ця приготовляється на березень і на ній буде показано понад 50 творів Грищенка з цього більш як третина з приватних збірок у ЗДА.

Довідуємося, що на чолі Відділу Автономного Французького Кінового Синдикату в Ніцці стоїть відомий український фільмопродуцент Євген Деслав. Цей відділ продукуватиме короткометражові фільми — призначені для телевізії.

Повідомляють, що є вигляди на видання повісти Івана Багряного „Сад Гетсиманський" французькою мовою і в цій справі автор перевів в Парижі розмови.

П'ятого березня помер у Москві відомий композитор Серґей Прокоф'єв. Він відомий і поза своєю батьківщиною. Тепер його хвалять в Совєтах, але кілька років тому його ганили за буржуазні ухили.

Улас Самчук

НА РОЗПУТТІ КОБЗАР СИДИТЬ...

Григорій Китастий

Зачуваємо, що наш бандурист Григорій Китастий відкриває і буде провадити школу гри на бандурі. І то в Ню-Йорку.

Подія знаменна і не буде зайвим приглянутися до неї уважніше... Українська бо кобза, що дала назву найбільшій книзі народу нашого, без сумніву була і лишається надалі інструментом українського серця, бо це якраз була вона, що сливе одиноко звучала на всіх розпуттях трагічних століть народу, коли то все інше замовкло, а само те серце майже переставало битися. Це були саме кобзарі — приречені ночі, що всім і завжди благовістили прихід ясного дня.

Григорій Китастий в історії нашого кобзарства забезпечив за собою велике і почесне місце. Всі його попередники здебільша діяли поодинці і в межах національної спільноти. Перед ним лише Василь Ємець — кобзар з ласки Божої, Михайло Теліга і ще пару, вирвались були у ширший світ, але Г. Китастому судилось очолити більше з'єднання кобзарів, щасливо підібраних, талановитих, відданих своїй справі, що назвали себе Капелею ім. Шевченка, і разом з ними переступили межу свого простору в найтрагічніші часи історії, як нашої так і світової, щоб на руїнах Берліну було краще говорити про руїни Батурина.

Їх чули мільйони і мільйони людей різних мов, вони побували у всіх містах Европи, вони надавали сили і надії нашій втікацькій масі часів великого ісходу по різних таборах, вони, нарешті, переїхали Атлантик, щоб тут засвідчити красу, силу і життьовість народу, з якого вони походять, шукаючи великих, світових розпуть там, де рішаються судьби народів, включно до сенату могутньої американської нації.

І хто з нас не радів їх появою на цьому континенті, і хто не пам'ятає їх тріюмфального походу через міста Америки й Канади — тисячі і тисячі сяючих радістю очей, бурхливі овації, пишні прийняття. Так. Це був їх великий тріюмф української кобзи, тріюмф національного інструменту народу.

І здавалось, — цей тріюмф буде далі і далі зростати, що для цього музичного з'єднання відкриваються двері найширшого світу, що воно пошириться, удосконалиться, набере справді великих форм і великого стилю.

Та не так сталося. Саме в розгоні роботи капелі прийшла в її нутрі велика криза. Прийшли різні непримиримі труднощі, життя капелі зазнало поважних потрясень, наступила мертва точка, що її до цього часу не цілком зліквідовано. Провід над капелею перебрав талановитий дирігент В. Божик. Г. Китастий, з малою групою своїх найближчих приятелів, відійшов від капелі, наступила затяжна криза капелі, що поширилась і на громадянство. І хоч В. Божикові вдалося багато тут зарадити, хоча капеля і почала далі робити свої турне, але вона все більше і більше з кобзарської почала ставати хоровою, а тим самим тратити своє питоме, своєрідне значення і призначення.

Понад два роки Г. Китастий лишається поза капелею. Правда, цей час не марнує цілком, він удосконалюється у своїй музичній освіті, він робить заходи нових власних композицій, він виготовляє підручник гри на бандурі, він, разом зі своїм добрим другом Миколою Лисківським, організує майстерню бандур, але яка б ця діяльність не була, вона, на нашу думку, не може заступити того, що можна було б зробити таскому талановитому бандуристові, як Г. Китастий, коли б він працював конкретно і практично разом зі своєю капелею. Тому ми вважаємо, що ті два роки для капелі бандуристів, як також для Г. Китастого, були до певної міри втраченими і було б дуже добре, коли б їх були не зазнадили. Але природа наша, наш характер, наша ментальність невмолимі; вони не оминають навіть кобзарів, навіть тих, що їх метою є саме допомогти в цьому відношенні іншим, так, як це робили їх чисельні попередники минулого.

Повторюють і повторюють, що до розвалу капелі дуже спричинилися „наші вороги". Можливо і так, але правда є правдою, що „не так ті вороги, як добрі люди", ті самі, що мають найкращі бажання, але що не можуть знайти в собі сили перебороти в самих собі своїх руїнних початків — найбільша хвороба нашої людини, можлива навіть расова, навіть біологічна, з якою, мабуть, чи не найтяжче нам усім разом боротися.

Тепер Григорій Китастий задумує відкрити кобзарську школу. Задум гідний уваги і підтримки. Нових кадрів музик цього роду наша справа і наша природа вимагає конечно. Питання нашого кобзарства ще не завершене і на нього ще не дано повної відповіді. Перед ним ще поважні завдання, бо та справа, що воно їй служило і служить також ще не рішена до кінця. Ми переконані, що не дивлячись на велику тональну обмеженість бандури, вона може відіграти ролю, як інструмент чисто емоційного, своєрідного характеру, щось, як шкотська дуда, щось, що може широко зацікавити не лише нас українців, але і людей усього світу, як що тільки нашим майбутнім кобзарям вдасться осягнути максимум ефекту як музичного, так і організаційного у їх кобзарському ділі. Наша кобза, що знайшла вже дорогу у світ, повинна знайти і можливість вивити себе в цьому світі.

Зачуваємо, що капеля бандуристів ім. Шевченка готується до зустрічі свого тридцятирічного ювілею. Бажаємо їй щастя, здоров'я і многих літ, але найбільше бажаємо їй, як інституції кобзарській, не повторювати того, що сталося з нею два роки тому... Ні і ні. Дорогі кобзарі! Нема виправдань там, де недобре, є лише конечність шукати і знаходити вихід з недоброго. Ми тепер не на розпутті домашньому, ми на „розпутті велелюдним", а це нас усіх поводить зобов'язує.

НІЧОГО НОВОГО ПІД СОНЦЕМ

(До Шевченкових Роковин)

Недавно довелось мені, разом із кількома іншими товаришами пера, підписати спільний „Заклик до Громадянства" в якому наша ініціятивна група закликає, чи, радше, прохає товариства і приватні особи допомогти одному з відомих поетів видати збірочку поезій. Виславши наперед невелику суму грошей, або т. зв. пай, товариство, чи особа стаються тим самим власниками частини накладу книжки, якої не буде в книгарській розпродажі. Заклик „узброєний" в необхідну в таких випадках патріотично-патетичну шату, значить, в ньому багато і красноріччо говориться про велику культурну місію нашої еміграції, про вагу поезії для національного самозбереження, про незавидні обставини, в яких опинилися наші творці на чужині, одним словом — ініціятивна група апелює гаряче, як тільки може, до людського серця і... кишені.

Наш „заклик" це ніяка новість в еміграційній дійсності, на такі „спроби" брався з меншим, чи більшим успіхом, вже неодин автор, чи авторка (згадати, хочби героїчне змагання Докії Гуменної за видання 4-го тому „Дітей Чумацького Шляху").

Та виявляється, що ця очайдушна видавнича практика, яка завжди чомусь мені нагадує потапаючого, що хапається за стеблину, не була чужа творцям нашої літератури і 100 років тому назад. Не цурався її і... Тарас Шевченко.

В 10 томі журналу „Кіевская Старина", за січень 1884-го року, у відділі „Известия и Замечания", редактор журналу Лебединців друкує надзвичайно цікаву нотатку — як то Шевченко збирав передплатників до першого видання своїх „Гайдамаків".

На вступі редакція зазначує, що перед сорока роками (т. зн. 1844 р.) появлялися в Україні всього два, чи три журнали, також книжки виходили дуже рідко, то ж побачити своє ім'я надруковане в журналі, чи в газеті, вважалося тоді великою подією, а деяким шанолюбним землячкам це робило неабияку насолоду. Це, бодай у їхній уяві, ставило їх вище понад голови інших, а в очах суспільства, вони, таким чином, виходили людьми освіченими. Цю невинну слабість людської натури використовували автори та видавці і часто, перед появою нової книжки, закликали до її передплати.

Прізвища передплатників у повному їх звученні, з усіми титулами, з подачею місця замешкання, були потім друковані в окремих списках, на внутрішній обгортці книжки. Довжиною такого списка, скількістю і вагою надрукованих прізвищ, мірялися тоді успіх книги та літературне ім'я її автора.

Тим „модним" вже тоді способом хотів, мабуть, покористуватись молодий Шевченко перед появою першого видання „Гайдамаків". При якійсь нагоді, він мусів прообіцяти, що надрукує в „Гайдамаках" список передплатників, — якщо такі знайдуться і вишлють наперед гроші. Але пізніше, при появі видання, або роздумався, або ж готових потрясти кишеню любителів його Музи було трохи замало, бо на обгортці доставленого йому з друкарні екземпляра „Гайдамаків" пише таке жартівливе „вияснення": (щоб не утрудняти праці складачам „Свободи" подаємо його за теперішнім правописом).

Панове Субскрибенти.

„Бачимо, бачимо, що одурив, та й ще хоче одбрехатьця!" Отак ви вслух подумаєте, як прочитаєте мої Гайдамаки. Панове громада! далебі не брешу. Ось бачите як. Я думав, і дуже хотілось мені надрукувать ваші козацькі імена рядочком гарненько; уже було й найшлось їх десятків зо два, чи зо три; слухаю — виходить розмова: один каже треба, другий каже не треба, третій нічого не каже. Я думав: „що тут робить на світі?" взяв та й процидрив гарненько ті гроші, що треба було заплатить за аркуш надрукованого паперу, а до вас і ну писать оцю цидулу. Все-б то ще нічого: чого не трапляється на віку? все буває як на довгій ниві: та ось лихо мині на безголов'я. Єсть ще і такі паничі, що соромились свою благородну фамілію (Кирпа-Гнучкошиєнко — в) і надрукувать в мужицькій книжці. Далебі, правда!

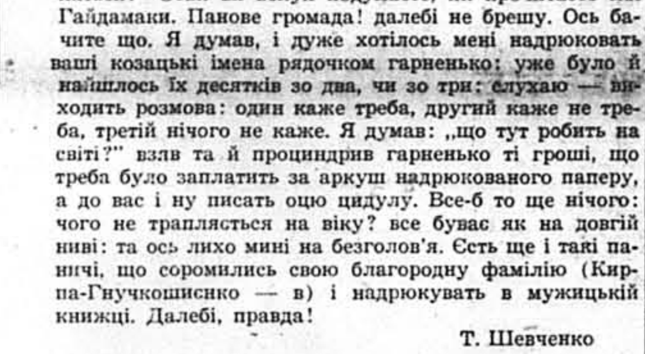
Т. Шевченко

Редактор „Кіевской Старини" не пригадує собі, чи він сам читав це „вияснення на обгортці першого видання, хоч йому здається, що він його бачив, але для впевненості звертається до відомого тогочасного бібліографа, С. І. Пономарева, щоб вияснив це питання. Редакції „К. С." передано „вияснення" вирване з якоїсь запасної книжки, а писане воно рукою П. Куліша. Як бачимо з тексту — Шевченко не подає причини, чому так поступив із своїми „субскрибентами": з вродженою його вдачі добродушністю і гумором жартує собі з них і себе самого, а при цій нагоді не забуває покепкувати з земляків, які хочуть приховати своє „просте" походження додаючи собі наприкінці козацького прізвища „благородне" — „в".

Подаючи, як то кажуть, з журналістичного обов'язку, цю нинішню замітку, мені аж ніяк не хотілось би зробити ведмежу прислугу доброму моему приятелеві, поетові Л., якому я від щирої душі тут бажаю, щоб його збірочка побачила якнайскорше денне світло! Хай ніхто з прихильників української поезії не бере собі занадто до серця того, не ствердженого, зрештою факту, що незабутній наш Кобзар, за його власними словами — „процидрив гарненько ті гроші, що їх треба було заплатить за аркуш надрукованого паперу"... А втім — Шевченко був у нас один і можна йому це простити. Знаний зі своєї, винняткової в поетичній бранжі, статечности колега Л., напевно цього не зробить! Тому від імені поета, як його друг і як член ініціятивного видавничого гуртка, кличу і взиваю всю нашу громадськість:

„Панове Субскрибенти! Присилайте гроші хоч на один аркуш „надрукованого паперу!"

І. Кер.

Рідкісний випадок снігу в Каліфорнії в березні ц. р. надав цілком нового вигляду красвидові, але рівночасно й заподіяв шкоди в садах на багато мільйонів долярів.

З Театру

ВИСТУП АНСАМБЛЮ АКТОРІВ ЛЬВІВСЬКОГО ТЕАТРУ

У воєнний час, коли на українських землях йшли великі змагання за майбутнє Европи і світу, Львів — завдяки своєму положенню подальше від фронтів — міг узяти на себе відповідальність за життя і розвій української культури. Не буду згадувати тут ні про видавничу діяльність, ні літературу і мистецьку. Підкреслю лише, що одним із виявів цього дбання про розвій української культури був Львівський Оперний Театр.

У довоєнних часах не завжди можна було мати у Львові постійний український театр. Щойно у час воєнної хуртовини, коли вороги займали були фронтовими лініями, вдалось — завдяки упертій діяльності діячів українського театрального мистецтва, в вершій мірі недавно померлого Володимира Блавацького — створити передовий український театр. Новий український театр заняв залю колишнього польського Великого Театру і цю репрезентативну будівлю наповнив життям високого мистецтва. Львівський Оперний Театр — це направді був чотири театри: драми і комедії, опери, оперети і балету і всі вони стояли на висоті. Львів пригорнув багато українських театральних мистецтв, прибув туди теж славний березілець Йосип Гірняк і він разом із директором і мистецьким керівником Львівського Оперного Театру Володимиром Блавацьким відповідальний за мистецький рівень того театру.

Львівський театр проіснував неповні три роки, але за той час дав коло п'ятдесяти нових вистав, з яких деякі зразкові. Вистава „Гамлета" — це перша і єдина вистава цього архітвору на українській землі. Львівський артистів, адміністраційних і театр затруднював 350 осіб: технічних працівників. Він теж і навчав нашу публіку любити театральне мистецтво.

Найбільший репертуаром і увагою наших театральних працівників був драматичний відділ Львівського театру. Тут у репертуарі між іншими „Камінний Господар" Лесі Українки, „Мина Мазайло" Куліша, „Ревізор" Гоголя, „Облога" Косача, „Тріюмф прокурора Дальського" Гузака, „Ріка" Гальбе, „Скупар" Мольєра, „Самодури" і „Хитра вдовичка" Гольдоні. В колективі театру, побіч згаданих Блавацького і Гірняка, такі імена, як Совачева, Стадникова, Кривіцька, Степова, Добровольська, Левицька, Шашаровська, Стадник, Рубчак, Сорока, В. Паздрій, Дубровський, Крижанівський, Іван Гірняк, Я. Рудакевич, В. Шашаровський, В. Карп'як і інші. Про популярність театру вказує факт, що деякі вистави йшли по кільканадцять разів та доходили до числа тридцять, і завжди при виповненій залі. Такою великою фрекфенцією тішилась теж вистава „Гамлета".

І ось одної неділі — кілька тижнів після смерти незабутнього керівника цього Львівського театру Володимира Блавацького, деякі з колишніх акторів цього театру під фірмою Ансамблю Українських Акторів Львівського Театру дали у Філаделфії виставу „Безталанна" Тобілевича і знову нагадали публіці про Львів.

Публіка прилинула до театральної залі Клюбу Горожан масово. Багато зі сумом мусіло відійти від дверей переповненої залі. Напевно ще жива пам'ять про покійного визначного мистця і керівника театрального життя Володимира Блавацького привела цю нашу публіку у театр.

Чому „Безталанна"? Це справа режисера. Паздрій у дотеперішній режисерській діяльності брався головно за побутові вистави („Паливода", „Украдене щастя"). А втім сантимент до рідної країни наказував йому дати п'єсу народну, а увага на публіку — виставу синкретичну зі співами. Та й насправді „Безталанна" — це вже не суто побутово - реалістична драма. Тобілевич взагалі відкидав у дальшій творчості етнографізм у побутовій драмі, що властивий попереднім драматургам. „Він — як каже Дорошкевич — наближує побутово - реалістичну драму до соціяльно - психологічного напрямку, що вже давно завоював був европейський театр. Табілевич веде драму до мистецьких творів, до української літератури. Цьому чимало допомагає блискучий літературний стиль Тобілевича, багатий народною лексичною фразеологією й мистецькою образністю".

Режисер Паздрій поклав у виставі головну увагу на психологічний момент, як теж і старався дати „місце для поезії" акторам. Тому й у виставі на першому пляні актори. Йосип Гірняк — завжди природньоцінний і завжди повен нового переживання — створив цілу картину: глибоку і переконливу, коли сидів над дратвою на призьбі. Ніна Горленко показала зразок мистецького переходу від злосливости до удаваної ласкавости у яскравому мімічному відтворенні і в опанованих рухів. Віра Левицька справді чарувала, як та „дівка гріховна, що чарує мов рожа повна" у Тичини. Шашаровська створила найбільше викінчений образ пересічної дівчини тих соціяльно-економічних обставин, коли наше село ставало на шлях самостійного господарювання з перевагою власницьких, осібних елементів. Розмова двох старостів у виконанні Паздрія і Шашаровського — це прекрасна лекція акторської майстерности. А далі Євген Левицький в ролі Степана, В. Карп'як в ролі Гната, Я. Рудакевич, В. Мельник — всі колишні актори Львівського театру і всі знамениті у виставі. Побіч них молоді: І. Левицька, Юльська, Борзаківська і Солтис.

Сценічне оформлення В. Клеха вбоге, може і завбоге, як на п'єсу побутову. Красиві строї (теж, може, за красиві на будень) і звичайні завіси замість тла сільської картини разять око глядача. Теж і режисер міг використати більше мельодраматичні властивості п'єси, збагачуючи її співом і танком, зовсім без шкоди для психологічної дії.

Та вистава зробила своє і це її найбільший успіх. Вона показала публіці нашого актора і публіка виходила з театру горда, що в нас є актори, є добрі актори та й треба вірити, що ми їх будемо бачити частіше на сцені. (от)

ПОСМЕРТНА МАСКА В. БЛАВАЦЬКОГО

Визначні наші скульптори — Богдан Мухин та Андрій Дараган вже майстерно виконали (в гіпсі) посмертну маску відомого діяча українського театру Володимира Блавацького, який передчасно помер далеко від Рідного Краю — в американській Філаделфії.

Хто ж бажає — за певну грошеву винагороду — набути посмертну маску В. Блавацького, повинен негайно звернутися відповідним листом на адресу мистецької студії:

Bohdan Muchyn, 2317 Germentown Ave., Philadelphia 33, Pa. U.S.A.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Усіх заінтересованих повідомляємо, що проф. Василь Чапленко перестав працювати в Редакції „Свободи" з припиненням видавання літературно - мистецького тижневика в дотеперішній формі. Тому прохаємо всю пошту для нового літературно - мистецького додатку „Свободи" скеровувати безпосередньо на адресу самої Редакції „Свободи".

НЕМА СІМ'Ї, НЕМАЄ ХАТИ

. . . Нема сім'ї, немає хати,
Немає брата, ні сестри,
Щоб незаплакані ходили,
Не катувалися в тюрмі
Або в далекій стороні,
В британських гальських легіонах
Не муштрувались! О Нероне!
Нероне лютий! Божий суд,
Правдивий, наглий, серед шляху
Тебе осудить. Приплинуть
І прилетять зо всього світа
Святії мученики діти
Святої волі. Круг одра,
Круг смертного твого предстануть
В кайданах . . .

Тарас Шевченко — „Неофіти", 1857

НОВІ КНИЖКИ

Тарас Шевченко. Кобзар. 1840-1940. Published by „Dnipro" Publishing Co. New York, 1953, стр. 368.

Саме під час цьогорічного святкування Шевченка, вийшло в Ню Йорку нове видання Кобзаря. Самий текст Кобзаря перезнято пласкодруком без змін із знаного празького видання 1940, що тоді було гідним вшануванням столітнього ювілею першого друкованого слова Шевченка. Тож до теперішнього, увійшов із згаданого видання й огляд життя і творчости Шевченка, примітки та огляд літератури, що їх уложив проф. Дмитро Дорошенко у співпраці з Д-р Ст. Сірополком. Видавці додали понад двадцять ілюстрацій з малюнків Еймера, М. Мікешина, Шевченка, Іжакевича й інших, що становлять вартісне доповнення до Празького видання. Видання вийшло у зменшеному форматі, має тверду оправу і становить одне з найвигідніших видань творів нашого генія, що його — за розміром — можна окреслити, як „кишенькове".

Шевченко. Річник 2. Українська Вільна Академія Наук в ЗДА. Ню Йорк, 1953. стр. 48.

Неймовірне, що за океаном, майже сто років після смерти Т. Шевченка, ще можна вишукати незнані матеріяли про нашого національного генія. А проте, вже в другому збірничкові, редакція „Шевченка" спромагається вишукати нові матеріяли, що побільшуть шевченкіяну на еміграції. Новий збірник „Шевченко" приносить зокрема вістку про автограф Шевченка, що зберігається в родинному архіві родини Лепких та про портрет Шевченка, що його приписувано пензлеві Ге і що тепер знаходиться в б. Музеї Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові. До джерельних матеріялів підходить й передрук листа О. Корсуня-сина про автограф „Мар'яни Черниці", — також з архіву Лепких. Збірник виходить під редакцією проф. Д. Горняткевича, В. Дорошенка, В. Порського і Д. Чижевського. Склад редакції говорить про це, що збірник міг би бути удесятеро більший, якщо б не несприятливі сучасні видавничі можливості.

І. К.

К. Перелісна: Для малят про звірят. Кооп. „Базар". Філаделфія, 1952. Стр. 14+1

Нарешті „малята" матимуть книжечку, написану з дійсним знанням їхнього світогляду і необтяжену повчальністю, що нею хибують майже усі наші дитячі видання.

Книжечка складається із сімох коротеньких віршованих описів звірят. Вартість віршів нерівна, — поруч з дуже влучними, легкими, доступними, з відтінком гумору, є й „Вовк", що випадає з загального характеру збірки. Проте й ця невитриманість не зменшить значення книжечки К. Перелісної, як найкращої оригінальної збірки для дітей, що досі вийшли в ЗДА. Такі вірші, як „Їжачок" напевно стануть найулюбленішими в дитячому репертуарі („І не можна підступити, І не можна ухопити... От Недобрий! От так Злюка! Бач, як сердиться, аж хрюка...")

Ярослава Сурмач, що ілюструвала книжечку, виявила свій малярський хист і розуміння смаку дитини, що їй дало можливість подати завбачливість малюнку з його доступністю. Найцінніше в малюнках, як і в тексті віршів — їхня — нелегка простота. Таким повинен бути кожний малюнок для дитини — без найменших зайвих подробиць.

Якщо Перелісна — Сурмач задумують видати нову подібну збірочку, то хочеться їм порадити, щоб вони попильнували самий текст віршів (а ще б краще прози) подати виконаними рукою літерами. При доступній усюди техніці пласкодруку, це б не піднесло значно коштів видання, зате б зробило його досконалим.

І. Кор-ицький

СМІХ — ЦЕ ЗДОРОВ'Я

Знаний наш гуморист Осип Маковей їхав у переповненому трамваї у Львові і тримав на колінах свого небожа. На одній зупинці всіла до воза гарна дівчина і стала перед Маковеєм.

—Мій хлопче, сказав гуморист, чому не зробиш місця цій пані?

Знаний український артист Іван Рубчак був в одному товаристві, де молодий студент оповідав дотепи. Оповідач говорив невиразно і його дотепи не були смішні. Але Рубчак сміявся при кінці кожного дотепу. Після цього приятелі питалися знайомі Рубчака, чому він так робив.

— Щоб той дурень не захотів повторювати своїх дурних дотепів.

Один наш науковець твердив, що телевізія причиниться до поширення освіти між людьми. Його знайомі з обуренням просили про вияснення, як це професор розуміє.

—Коли в моїй хаті хтось із рідні наставляє телевізійний апарат, я негайно втікаю до сусідньої кімнати, де читаю книжку.

Один промовець почав свою промову на жіночих зборах такими словами:

— Люблю промовляти до жінок. Коли говорю до чоловіків, то вони одним вухом слухають, а другим випускають мої слова. Та коли промовляю до жінок, то вони ловлять мої слова обома вухами, а пізніше їх випускають своїми устами.

Шофер наїхав на авто, в якому їхала якась жінка. Виповнюючи запитник про цей випадок, він оправдувався.

— Жінка, що їхала проти мене, давала знак, що поїде ліворуч, і таки поїхала ліворуч!

Жінка хотіла „запаркувати" своє авто і маневрувала ним, щоб заїхати на досить мале вільне місце. Нагло її авто скочило та наїхало на авто, в якому їхав якийсь чоловік. Вона вихилила голову через вікно та сказала до нього.

— Ви бачили, що я задумую зробити якусь дурницю. Чому ви не почекали, доки я її не зроблю?

В стейті Ню Йорк перед чотирма роками робили штучний дощ. Малий хлопець питається матері.

—Мамцю, чи натягати калоші, бо це тільки штучний дощ падає?

Державний урядовець до свого колеги.

— Я вже на хвилинку почав був турбуватися цим дефіцитом..., я був забув, що я державний службовець.

Гість замовив у ресторані їжу та дуже довго чекав на неї. На столі стояв графін з водою і тарілка з хлібом. Кельнер зауважив його обурення та прибіг до нього.

—Чому ви недоволені, пане?

—Як же мені не обурюватися, таж я вже дві години сиджу на самім хлібі і воді!

З НАУКИ І ТЕХНІКИ

ЯК ДІЄ АТОМОВА БОМБА НА ЗІР ЛЮДИНИ

Після скинення атомової бомби на місто Гірошіму в Японії ствердили, що 154 особи не бачили деякий час. Тому поширилася була паніка, що вибух атомової бомби може спричинити сліпоту багатьох людей. Медичний дослідник американської фльоти лейтенант Роберт М. Сінски досліджував на місці цю справу і ствердив, що атомова бомба не така то вже дуже страшна для зору людини. Правда, вибух атомової бомби в Гірошімі спричинив був катаракти на очах згаданих 154 осіб, але дуже велике число з них після лікування віднискали зір, і 129 осіб мають зовсім нормальний зір, а з решти 25-ти осіб майже всі можуть задовільно бачити, і тільки дві особи не можуть бачити навіть при допомозі окулярів. Але науковці остерігають людей, що хто дивився б на вибух атомової бомби навіть із віддалі п'ятьох миль, той напевно осліп би. Але воно одночасно додають, що така можливість — дивитися прямо на вибух атомової бомби — існує дуже рідко, бо у відношенні 1 до 15,000. На всякий випадок, треба всіми засобами хоронити очі, коли б була небезпека вибуху атомової бомби.

Лу

КУДИ ВЕДЕ НАС УКК?

Такий запит був поставлений в заголовку доповіді, що її виголосив з рамени Вільної Громади редактор „Народної Волі" д-р Матвій Стахів минулої неділі 8-го березня, в залі Літературно - Мистецького Клюбу в Ню Йорку. Доповідач, звичайно, не міг вичерпати в одній доповіді цілої цісі проблематики ані навіть дати всебічної, хочби тільки загальної характеристики праці УККомітету, що могло б відповісти на інтригуюче запитання, поставлене в заголовку доповіді. Рахуючись з такою обставиною, доповідач звернув увагу на загальну структуру УКК, на одну точку резолюцій П'ятого Конгресу, в якій мова про змагання до консолідації всіх діючих українських політичних сил на еміграції в рямках Української Національної Ради та зокрема на недавню поїздку делегації УКК до Европи.

Виголошуючи свою доповідь, д-р Стахів — як це він опісля заявив окремо — виходив із заложення, що всі, або щонайменше абсолютна більшість приявних, читають українську пресу та загально поінформовані про поодинокі події і факти в нашому політичному житті. Його припущення не цілком виправдались, бо в дискусії виявилось, що поодинокі особи поінформовані, або кажуть чи вдають, що вони поінформовані тільки так, як це відповідає їхньому ставленню до поодиноких проблем.

Головні тези доповіді д-ра Стахова приблизно такі: УК Комітет це справжня і дійсна репрезентація американських українців і немає у нас громадянина, який в будьякий спосіб не був би зв'язаний з УКК через свою місцеву або центральну організацію та через одного, або другого представника в УКК. Відносно резолюції в справі консолідації, д-р Стахів ствердив, що тільки єдина „Народна Воля" звернула на неї окрему увагу редакційним коментарем, деякі інші газети її тільки надрукували, а ще інші, зокрема симпатики тих націоналістичних груп, що є поза УНРадою, її взагалі промовчали. Так само в самому УККомітеті є різбіжне ставлення до тієї справи, проте досі немає в цій, як і в інших справах, ані стабільної більшости, ані стабільної опозиції. Часто буває, що під час голосування в поодиноких справах творяться цілком різні „коаліції" представників поодиноких угрупувань, що голосують проти себе залежно від справи на порядку. Це своє твердження доповідач ілюстрував прикладами з практики.

Відносно поїздки делеґації УКК до Европи, було помітно, що доповідач вважає цю справу за „дразливу" та всіляко „завиває її в паперці", хоч з другого боку вона могла бути головною причиною його доповіді. З добору голосів преси на цю тему в „Народній Волі" можна було вносити, що сам доповідач хотів би „капіталізувати" ті голоси та й цілу справу для — так сказати б — опозиції й це тут і там пробивалось теж в його доповіді. Д-р Стахів твердив, що „делеґація їздила", але не з'ясував точніше ані причин тієї поїздки, ані її результату, відкликаючись на проголошені в пресі комунікати УКК та на голоси й коментарі — у великій мірі тенденційні — самої преси. В доповіді він давав до зрозуміння, що УККомітет, властиво, тієї делеґації не висилав, тільки ухвалив, що вона „може їхати", і слухач міг набрати враження, що УКК тільки дав „зелене світло", залишаючи рішення щодо поїздки самій делеґації. Тимчасом, в комунікаті УК Комітету з 31-го жовтня виразно сказано: „З метою ближчого з'ясування цілої справи (української співпраці з твореним американцями спільним антибольшевицьким фронтом) з українськими політичними чинниками та евентуального зорганізування там спеціяльного Українського Комітету для практичної співпраці з „Радіо Визволення" і в пропонованому Координаційному Комітеті, рішено вислати до Европи спеціяльну делеґацію. У вирішуванні справи висилки делеґації на зібранні Ради Директорів УКК панувала одноѕгідність, однак виявились різниці поглядів щодо завдань делеґації та її особистого складу, а остаточне рішення прийнято більшістю голосів". В дальших комунікатах УКК не було будь-якої згадки про уневажнення чи зміну того принципового рішення. Значить, делеґація не їхала сама, як на це натякав д-р Стахів, але була вислана рішенням більшістю голосів Ради Директорів УКК, хоч і з розбіжністю поглядів щодо особистого складу делеґації та її завдань.

На запитання, яке поставлено в заголовку доповіді, отже: „Куди веде нас УКК?", доповідач не дав конкретної відповіді, що й підкреслювали майже всі дискутанти. На заключення своєї доповіді д-р Стахів, як теж і у відповіді на запити, тільки ствердив, що УКК веде нас туди, куди ми самі себе ведемо, бо всі ми в тому УКК заступлені, іншими словами — „яка громада, така й рада".

Невеличка заля Л. М. Клюбу була наповнена і переповнена слухачами, які — як це виходило з голосів в дискусії — у великій частині прийшли на доповідь, заманені сенсаційним заголовком та жадні почути від д-ра Стахова сподівану й бажану ними відповідь, що УКК „веде нас на манівці", якщо вже не просто в пропасть. Вони, очевидно, були розчаровані кінцевим висновком доповідача, що „яка громада — така й рада".

Загальна дискусія після доповіді зраджувала радше примітивізм політичної думки, тенденцію й часто дуже просту демагогію, хоч не бракувало в поодиноких випадках і речевих та достойних запитів. Ми вже згадали, що д-р Стахів не міг вичерпати цілої проблематики УКК в одній доповіді, бо на це не дозволяли її рямці і час. Все ж таки в об'єктивній доповіді, бо на таку ця доповідь претендувала й мала багато познак такої, досить незручно відповідати на запит „Куди веде нас УККомітет?" тільки твердженнями і фактами, до яких доповідач не скриває своєї легкої опозиції. Автім, справа відношення до УНРади та поїздки делеґації УКК до Европи це не найсуттєвіші проблеми У. К. К. й далеко не вичерпують того, „куди він нас веде". Тому й не диво, що дискусія над доповіддю була теж однобічна й практично ані доповідь, ані дискусія, ані відповіді на запити в нічому справи не вияснювали ані не відповідали конкретно на основне питання.

Для характеристики дискусії, зглядно ставлених доповідачеві запитів, згадати б тільки про такі, як: „За чиї гроші їздила делеґація УКК до Европи?" Між іншим, дискутант поставив запит і вийшов, додаючи, що він відповіді не потребує слухати, бо він її знає. Інший запит: „Чому УКК дає гроші лебедівським анархістам?" Одна дискутантка читала в англомовному „Українському Квартальнику" в статті проф. Добрянського: „Підготовка одної місії" твердження про розмови адмірала Менца з представниками Робітничого Союзу, але не читала в „Народній Волі" вияснень на цю тему, хоч здогадується, що таке вияснення могло бути. Вона теж читала в Н. Й. Таймсі статті у зв'язку з виїздом делеґації УКК до Европи і про них часто згадує, бо вони неґативні для делеґації, і від доповідача хотіла б довідатись, чи УКК або делеґати ці статті спростували. Але вона, виходить, не читала, або щонайменше не вважає за відповідне про це згадати, що в останніх днях, у зв'язку з відкриттям „Радія Визволення" в Мюнхені, в тому ж Н. Й. Таймсі була вістка, що українці не приступили до Координаційного Центру і не беруть участи в програмах „Радія Визволення", бо домагаються насамперед ґарантій повного права на самовизначення та власну державну незалежність і суверенність. Інтересно теж, що з нагоди виїзду делеґації деякі американські газети писали собі, що делеґація їде переконувати европейських українців, щоб вони приступили до Координаційного Центру, але жадна з американських газет не написала ані про те, що вони їх переконували, ані навіть не пробує робити будь-яких розбіжностей в солідарному становищі як европейських, так і американських українців проти такої української участи в згаданому Центрі на базі теперішньої плятформи та в його теперішніх організаційних рямках.

Тактовні відповіді на не завжди тактовні запити давав доповідач. Теж голова зборів, проф. Паливода, в рішучий і гідний спосіб намагався вдержати дискусію в приличних рямках та піднести її на відповідний рівень.

Конкретну відповідь на запит „куди веде нас УККоміте" дав вже після закінчення дискусії приявний на залі заступник голови УКК та член делеґації до Европи, п. Дмитро Галичин. Забираючи слово, він вияснив насамперед справу поїздки, про яку був поміщений в „Свободі" його досить обширний і докладний репортаж. Делеґація їздила за гроші Американського Комітету, але це не були гроші „нашого противника", як це твердив один з дискутантів, але американські гроші себто теж гроші й тих мільйонів платників податків українського походження, до яких ми не тільки маємо право, але які нам належаться так само, як і всім іншим американським інституціям, які беруть участь в американському житті. Покриття коштів поїздки до нічого делеґації не зобов'язувало й не було в цій справі жадних умов ані зобов'язань. Чому УКК рішив вислати делеґацію до Европи, хоч його представники наперед запевняли Американський Комітет, що така делеґація в існуючих умовинах не може мати жадного успіху? Крім з'ясованих вже причин в пресі та в комунікатах УКК, були й деякі, про які досі не говорено, бо не було на це нагоди ані потреби.

Діло в тому, — говорив п. Галичин — що серед багатьох американців існувало переконання, що українські політичні угрупування в Европі погодилися б на співпрацю в Координаційному Центрі, якщоб знали всі „за" і „проти" та що в тій справі не українці в Европі, але УКК займає найбільш неґативне становище. Тимчасом вже не тільки говорено, але й в пресі виявились деякі твердження поодиноких европейських українських угрупувань, які взаємно почали себе обвинувачувати в „позаплечних" переговорах з представниками Американського Комітету. Але найважливіша обставина, яка остаточно перерішила справу поїздки делеґації УКК до Европи, була така: УККомітетові з великим трудом та вкладом праці і зусиль пощастило здобути для української визвольної справи цілий ряд приятелів серед визначних американців, включно з членами Конґресу та в уряді. Ці приятелі були серйозно захитані в своїй приязні та в довір'ї до української політичної мудрости, бо вони ніяк не могли збагнути, що українці взагалі можуть відмовлятись від такої важливої справи, як творений і піддержуваний американцями спільний антибольшевицький фронт еміґраційних груп з Совєтського Союзу. Всі вияснення, що це не з вини українців та що головною причиною цього є виразні російські імперіялістичні тенденції того фронту, їх не переконували, бо вони вважали, що проти того роду тенденцій і недомагань можна з більшим успіхом боротися в рямках тої системи, а не поза ними.

Усіх тих справ УКК не міг легковажити й тому, отже, для вияснення справи, для консолідації українського фронту та для збереження своїх американських приятелів, делеґація УКК поїхала до Европи.

Результат тієї поїздки відомий з офіціяльних проголошень, як і з репортажу промовця. Справу без сумніву вияснено, український фронт в тій справі без сумніву сконсолідовано й при цьому всьому полагоджено цілу низку інших важливих проблем, від особистого контакту з европейськими українцями та загальної виміни думок з ними починаючи, а на контактах з місцевими урядовими та дипломатичними представниками кінчаючи. Тимчасом, з боку деяких українських кол почалась кампанія проти делеґації, зглядно двох її членів, яким закидується, що вони „намовляли" українців до приступлення до Центру й навіть „грозили". Звичайно, ніхто з членів делеґації не є недотикальний, але навіть коли б ці делеґати, проти яких акція скерована, не занадто стисло придержувались інструкцій УКК та не цілком об'єктивно наголошували позитиви й неґативи української участи в Центрі, то це ще більше підкреслює кінцеве одностайне становище українців в цій справі в Европі та на всіх інших континентах. В кожному разі, не тільки вислід, але й перебіг місії делеґації УКК до Европи не дають причин до тої гістерії, яка виявилась хочби під час сьогоднішньої дискусії, в якій один з дискутантів поважився на провокативний запит, чи проф. Добрянський, бувя, не симпатизує зі „Східняком". Приглядаючись тому всьому не можна позбутись враження, що й в цілій тій кампанії не бракує тих темних сил, які, не діждавшись розбиття українського фронту в становищі до принципових справ, намагаються тепер бодай сплетнями, підшептами та всілякими „інформаціями" каламутити воду й відвертати українську увагу від основних справ.

Приявні прийшли на доповідь, щоб почути відповідь на питання „куди веде нас УК Комітет". Цю відповідь їм дав недавно П'ятий Конґрес, її дає плятформа УККомітету й її дає щоденна його праця. Численні втягнення вияснень українських проблем до Конґресового Рекорду, видання і публікації про Україну англійською мовою, мозольне і невпинне поширювання правди про Україну та її змагання, останні маніфестації в роковини самостійности й соборности України та проголошування „Днів Української Незалежности" ґуберніяторами поодиноких стейтів, постійні інтервенції у Вашинґтоні, наполеглеве здобування американських приятелів для української визвольної справи, останні резолюції в Конґресі для засуду большевицького народовбивства в Україні та в інших поневолених країнах, акція в справі висилки американського дипломатичного представника до Києва — все те й багато дечого іншого має свій посередній чи безпосередній зв'язок з працею Українського Конґресового Комітету. И тому тільки сліпий, або до краю спантеличений та здезорієнтований може не бачити того, що УККомітет веде нас, ми усі самі — як це згадав д-р Стахів — ведемо себе до того, щоби дати якнайбільшу й найповнішу допомогу українським визвольним змаганням та найефектовніше причинитися до відбудови самостійної, соборної, від нікого незалежної, суверенної Української Держави — закінчив свої завваги п. Д. Галичин.

Читайте українські книжки і газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила!

УВАГА! НЬЮ ЙОРК І ОКОЛИЦЯ!

Починаючи

У ВІВТОРОК, 17-ГО БЕРЕЗНЯ

буде висвітлюватися

В МІСТІ НЬЮ ЙОРКУ

В ST. MARK'S THEATRE
133 Second Avenue

перший український звуковий фільм в Америці,

безсмертна мельодрама

ІВАНА КОТЛЯРЕВСЬКОГО

НАТАЛКА ПОЛТАВКА

продукції В. АВРАМЕНКА.

У головних ролях виступають знамениті оперові співаки і співачки: **ТАЛІЯ САБАНІЄВА з Metropolitan Opera у Ню Йорку, МИХАЙЛО ШВЕЦЬ, ДМИТРО КРЕОНА, ЛІДІЯ БЕРЕЗОВСЬКА**, видатні артисти **МАТВІЙ ВОДЯНИЙ, ВОЛОДИМИР ЗІЛИЦЬКИЙ** та інші талановиті сценічні сили.

Музика в обрібці проф. КОНСТЯНТИНА ШВЕДОВА, співрежисер **МИХАЙЛО ГАНІ.**

Чудові картини українського побуту, чаруючі сольові і хорові продукції, народні танки, полтавський гопак у виконанні В. АВРАМЕНКА.

Остання нагода побачити НАТАЛКУ ПОЛТАВКУ в американськім театрі цього сезону, тож користайте з неї всі, хто живе в місті Нью Йорку й околицях!

The great Ukrainian opera film "NATALKA POLTAWKA", produced by **Vasile Avramenko**, will be screened in **New York City**, starting **Tuesday, March 17th at the ST. MARK'S THEATRE, 133 Second Avenue.** "NATALKA POLTAWKA", as presented in this film, introduces you into a fairy land of Ukrainian folk music and the incomparable rustic culture of Ukraine. Superb solo and choir productions, charming folk dances, solo dance "Poltavsky Hopak" executed by **Vasile Avramenko.**

Вписи нових учнів до школи Авраменка кожного дня від год. 10. ранку до 9. вечора, — аж до 1-го квітня 1953 р.

Умови прийняття на новий танковий курс: Для дітей від 3. до 14. року життя оплата за цілий 3-місячний курс, по дві лекції тижнево, виносить разом із вписовим $20.00.

Для учасників від 15. року життя вгору оплата, разом із вписовим, виносить $30.00.

Для більшого числа дітей із одної сім'ї і для незаможних окремі знижки. Сироти вчаться безплатно. Для особливо талановитих дітей є стипендії, оплачувані патріотичними громадянами.

Перші пробні лекції даються безплатно.

Наука вже почалася і тому потрібно негайно зголоситися, щоб не втратити цісі виїмкової нагоди. **Всі записуйте свої діти і переказуйте своїм знайомим!**

При цій нагоді подаємо до загального відома, що вже розпочався ДРУГИЙ КУРС САЛЬОНОВИХ ТАНКІВ під проводом ред. Лева Лепкого. Лекції відбуваються кожного вівтірка і пятниці від год. 7 вечора, й у суботу, за домовленістю з учнями.

Адреса Студії Авраменка: **4 Saint Mark's Place (E. 8th St., близько 3-ої Евеню)**, Телефон **ALgonquin 4-7655, де відбуваються вписи щоденно від 9. год. ранку до 9. год. вечора.**

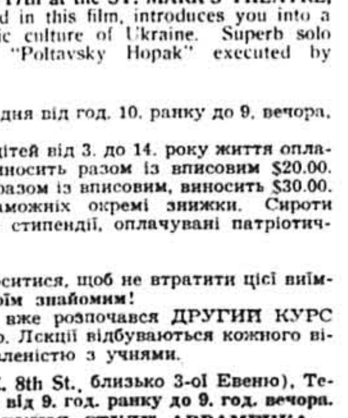
ДИРЕКЦІЯ СТУДІЇ АВРАМЕНКА.

Я називаюся Андрій Кулик. Мені минуло недавно ТРИ РОКИ.

Мої родичі записали мене до танкової школи Авраменка і мені пощастило скінчити перший курс з дуже добрим успіхом, — маю диплом. Виступав на популярних і мене люди дуже любили та плескали мені. Тепер ходжу вже на другий, вищий курс, на якім мене Авраменко вже вчить — сольові танки: Чумачок, Танок Гонти і Гуцулика. Кажуть, що скоро будуть мене показувати в телевізійних станціях і з мене зроблять фільм. Тож, дорогі мої маленькі приятелі, дівчатка і хлопчики, запрошую Вас, щоб і Ви записалися, якнайскорше до школи Авраменка. Будете також гарно танцювати на славу і честь України і Америки.

До милого побачення у школі Авраменка.

Ваш **Андрійко Кулик.**

ФУТБОЛЬНІ ЗМАГАННЯ

В НЕДІЛЮ, 15. БЕРЕЗНЯ, о год. 2:30 по полудні, на грищі Steinway Oval — Astoria, L. I.
Доїзд: субвеєм до Queen's Plaza, звідки автобусами Steinway або No. 101 Q до кінця.

УСК НЮ ЙОРК — GJOA S.C.
Остання зустріч в цьому сезоні у грах Нац. Ліґи! Година 1:00 передзмаг юнаків:
УСК НЮ Йорк — DANISH S.C.

КУПУЙТЕ УДІЛИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ В НЮ ЙОРКУ

Уділи можна набути в таких Товариствах:

УКР. НАРОДНІЙ ДІМ, 208 Іст 6 вул. — Вівт. 7-9; Нед. 11-1.
„ДНІСТЕР", 119 Евеню А — Сер. 7-10; Суб. 22-6.
САМОПОМІЧ, 77 Іст 7 вул. — Щоденно 4-8; Нед. 11-2.
ПРОВИДІННЯ, 221 Іст 6 вул. — Вівт. 5-7; Четв. 5-7; Суб. 12-2.
ЛІТ.-МИСТ. КЛЮБ, 149 Друга Евеню — П'ятниця 7:30-9:00.

УВАГА! ЕЛИЗАБЕТ И ОКОЛИЦЯ!

СУБОТА, 14. БЕРЕЗНЯ 1953 Р., в залі Українського Народного Дому, 214 Фултон Стріт, Елизабет, Н. Д.. Буде висвітлений прекрасний звуковий фільм:

„МАРУСЯ" („ОЙ НЕ ХОДИ ГРИЦЮ"). Два сеанси: 5 і 7:30 ввечорі.
Приходіть численно побачити цей чудовий український фільм!

ДОПОМОЖІТЬ В КУЛЬТУРНОМУ ДІЛІ!

Гурт людей, що підписані під цією відозвою, а імена яких, мабуть, відомі Вам з нашої преси та книжкових видань, — об'єднався в Ініціятивну Видавничу Групу з метою вможливити появу друком творів наших робітників пера, що творять у невідрадних еміґраційних обставинах.

Як перше видання, Ініціятивна Видавнича Група підготовила до друку вибір поезій Вадима Лесича з двох досі невиданих його збірок „Книга тривань" і „Сірі рядки" в одній збірці п. з. „Ліричний зошит". Цим виданням Ініціятивна Видавнича Група хоче відмітити поважний літературний дорібок цього поета впродовж його майже 25-тирічної літературної діяльности.

Зреалізувати це видання зможемо тільки тоді, коли прийдуть нам з допомогою випробувані приятелі й любителі української книжки. Віримо, що саме Ви є одним з цих приятелів, тому осмілюємося звернутися до Вас з проханням допомогти нам у розпочатому ділі. Видання заплановане на базі пожертв-уділів (паїв), як це практиковано вже в нас при подібних виданнях. За вплачених 10 дол. жертводавець отримає 10 примірників книжки. У книгарській розпродажі книжок не буде, їх отримають виключно уділовці для власної диспозиції. Імена всіх добродіїв, що причинилися до появи збірки, будуть видруковані на окремій сторінці виданої книжки.

Віримо, що допоможете нам у нашому ділі, тому просимо зголоситись на протязі одного тижня та прислати уділ (пай) — пожертву, щоб ми могли приступити до друку. Гурт відомих Вам людей з Ініціятивної Видавничої Групи може бути для Вас запорукою, що жертвований гріш буде використаний на ціль, на яку призначений. У випадку, коли жертвовані уділи не дадуть мінімум, потрібного для покриття коштів видання, вплачені гроші будуть звернені уділовцям.

Листування, запити і гроші просимо слати на адресу члена Ініціятивної Видавничої Групи:

Ivan Smolij, 428 E 9-th St. New York 3. N. Y.

З дописком: Poems Edition.

В надії, що своєю активною співпрацею і допомогою збільшите наш гурт, остаємо з глибокою пошаною:

Члени Ініціятивної Видавничої Групи

(Галина Лащенко, Михайло Черешньовський, Ярослав Заремба, Леонид Лиман, Іван Керницький, Микола Понеділок, Іван Смолій).

УКРАЇНСЬКИЙ МАЛЯР НАМАЛЮВАВ ПОРТРЕТ КОРОЛЕВИ ЄЛИСАВЕТИ II

Едмонтон (П. Б.). — 23-го лютого ц. р. едмонтонські радіовисильні принесли вістку, що молодий український маляр п. Богдан Буцманюк, який поверх 2 роки перебуває в Канаді і живе тепер в Едмонтоні був на авдієнції в дост. Дж. Дж. Бовлена, ґубернатора провінції Алберта і просив дозволу вислати королевій Єлисаветі II її портрет, який п. Буцманюк виконав технікою світячих фарб. Разом з ним був п. Василь Томин, кол. посол албертійської леґіслятури. Наступного дня „Да Едмонтон Джорнал", едмонтонський щоденник, на своїх сторінках приніс світлину цього портрету разом з його автором, зазначуючи, що новоприбулий українець бажає переслати королевій Єлисаветі II її портрет з приводу торжеств коронації.

Богдан Буцманюк працює тепер разом зі своїм батьком як маляр - декоратор при стінописах української катедральної церкви св. свщм. Йосафата в Едмонтоні. Цю катедру розмальовує проф. Юліян Буцманюк мальовилами у змодернізованім українсько - візантійськім стилі.

Коли королівська пара (принцеса Єлисавета разом зі своїм чоловіком) відвідувала Канаду і була в Едмонтоні, тоді в п. Б. Буцманюка була зродилася ідея намалювати її портрет світячими красками. Малювання світячими красками є дуже трудне, бо світячий образ має бути не лише образом ліній і площ, але також образом світла і то світла в темноті. Часто - густо п. Буцманюк починав малювання того портрету в сумерку і безустанно провірював вислід своєї праці в темноті.

Цей образ - портрет є намальований світячими красками на одностайному бронзовому тлі. Погруддя королеви є обведене лавровим вінком. Величина образу без рам виносить 18Х23 і пів цаля.

Чи Ви є вже членом Українського Народного Союзу? Якщо ні, то пам'ятайте, що Вам не можливо обійтись без забезпечення, а найкраще і найпевніше забезпечення дасть Вам Український Народний Союз!

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК у США ЕКОНОМІЧНА СЕКЦІЯ

В суботу, 14-го березня 1953 року, о 7. год. веч., в приміщенні УВАН у США (11½ Вест 26 Ст., Нью Йорк) відбудеться засідання Економічної Секції.

Доповідь: **Іван Світ** —

„Запаси і добування золота на Далекому Сході (Зелена Україна)".

Керівництво Секції.

Увага! Вунсакет, Р. Ай., і околиці! Увага!

Українська Православна Церква св. Арх. Михаїла з організаціями при парафії

: влаштовують :

СВЯТО

В ЧЕСТЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

в неділю, 15. березня 1953 р.,

в парафіяльній залі — 74 Геррис Евеню.

Початок о год. 3. по пол. — Вступ вільний.

По Службі Божій відправиться Панахида за упокій душі Тараса в місцевій Православній Церкві. Опісля Концерт, в якому візьмуть участь Церковний Хор, Мужеський Хор „Бандура" та діти Рідної Школи. Реферат виголосить **проф. Т. Пасічник.**

Проситься всіх місцевих і позамісцевих Українців до ласкавої участи. Вшануймо пам'ять великого Сина України, Тараса. Гроші зібрані з цього свята призначені на народні цілі.

Святочний Комітет.

ОГОЛОШУЄМО ПЕРЕДПЛАТУ

на

такі нові книжки, що вже друкуються і невдовзі появляться у продажі:

I. **„ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ" Проф. М. Дольницького**, друге доповнене видання.

II. **„НОВА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ" Проф. І. Крип'якевича—Проф. М. Дольницького**, у двох частинах, до останніх часів, ілюстрована.

III. **„ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ" Проф. В. Радзикевича**, у трьох томах, шосте перероблене і доповнене видання

Передплата на всі ці книжки виносить $7.50

Ціна книжок у продажі буде значно вища.

Термін надсилання передплат кінчиться 1. травня 1953 р.

Замовлення з передплатою слати на адресу:

UKRAINSKA KNYHARNIA
17469 JOS. CAMPAU AVENUE
DETROIT 12, MICH. U.S.A.

Спорт

С.К. „УКРАЇНА" В ЛОС АНДЖЕЛЕС

„Готовим душею і тілом" — це провідна думка заснованого Спортового Товариства „Україна" в Лос Анджелесі. З ініціятиви і під керівництвом знаного укр. спортовця-футболісти Йосипа Івашка, С. Т. „Україна" була зорганізована як футбольний Клюб дня 22 вересня 1951 року. Дня 15 вересня 1952 року прийнято її до Каліфорнійської Ліги копаного м'яча, яка об'єднує 18 дружин копаного м'яча різних національностей. С.Т. „Україна" розіграла 8 змагань за мистецтво і 4 товариських.

Перемоги над непобитими Арменісн С. К. 2:1, Австрісю С. А. 2:1, як також з німцями Швабен А.С. 0:0, звернули увагу спортових кіл Каліфорнії на нашу дружину, яка репрезентує укр. футбол в Каліфорнії.

На особливе признання серед спортовців (поза її організатором) заслуговують: Володимир Бойко (делеґат С.Т. до the United States Soccer Football Association), Іван Дутка, 1-ший орг. референт і Богдан Гамерський.

В склад дружини С.Т. „Україна входять:

В. Проців, В. Кавецький, П. Бересибко, Ш. Домбадзе, М. Гнатейко, Е. Маланчук, В. Бойко, Ю. Івашко, І. Дутка, М. Біланич, М. Павленко, І. Басістий, С. Жук.

Головою (Manager) дружини є В. Сіяк.

П. І.

ІДЕЙНІ ПРОМАХИ

(Закінчення зі стор. 2)

чого спільного з „общерускостю" не мала, не має і мати не може вже тому, що вона єднає людей **по різноманітностям,** а не по „общему", де завжди знайдеться такий, що схоче панувати і командувати.

Таке можу сказати про помилки проф. Чубатого в справі „пляну бесіди" Европейського Центру Культури на тему „Европа і Росія", а не просто пляну „Европа-Росія", бо **пляном-програмою** Европейського Центру Культури є **Федеральна Европа.**

Тепер перейду до закидів проф. Чубатого звернених проти мене. Проф. М. Чубатий приписує мені все те, що сказано в „пляні бесіди", а я тільки переклав зміст „пляну бесіди". Ані автор чи автори „пляну бесіди", ані я не могли казати, що під совєтами чи в СССР світ має діло з „союзом народів". Мовляв, „ані одним словом не згадується, що це союз народів, ані слова про український народ". Коли говорять про „союз народів", то звичайно мають на увазі політично вільні народи, або інакше суверенні народи, тобто такі, які вільно здійснюють право останнього слова в рішенні своєї долі. В СССР, хоч це значить „Союз Совєтських Соціялістичних Республік", немає жодного „союзу **народів, там — імперія, там панування** навіть не комуністичної партії, а **диктатура особи.**

Я в своїх міркуваннях вжив виразу „Київська Русь" цілком свідомо, бо вважаю, що так український демократ повинен перекладати французький вираз „Russie de Kiev". Колишні студенти Київської Академії Петра Могили, що пізніше вчилися в Паризькій Сорбоні, називали себе „russes", протиставляючи себе „moscovites", москалям.

Помиляється проф. Чубатий, коли твердить, що „творці Европейського Пляну ніде не згадують про якенебудь політичне тіло українського народу — **Київську Русь**". Київська Русь — це не нинішня Україна. Проф. Чубатий в другому абзаці своєї статті, наводячи витяг з „пляну бесіди" невірно подав останнє речення: „Вона (тобто Київська Русь) ото ж основана на традиції германічній, европейській (це слово проф. М. Чубатий пропустив) рівности вільних людей" і пропустив кінець речення: **виборних владах, федерації** міст, відсутності смертної кари, і т. д.". Невже виборні влади, федерація міст не ознаки політичного тіла Київської Руси? Оперувати треба всіма доводами, а не витягати одні, а другі ховати. Так прийнято в европейській і світовій науці.

Можна, розуміється, сперечатися про те, коли повстала Українська Народна Республіка: чи тоді, коли було III Універсалом 20 листопада 1917 року сказано ясно: „Від нині Україна стає Українською Народною Республікою" і приступлено було до організації демократичних виборів до Установчих Зборів України, чи тоді, коли **після нападу** большевицького уряду, який визнав Українську Народну Республіку, було 22 січня 1918 року проголошено IV Універсалом: „Од нині Українська Народна Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною, вільною, суверенною Державою Українського Народу". Але ця суперечка не змінить того, коли було **вперше** проголошено повстання Української Народньої Республіки, а далі визнаної **альянтами.**

Ставлення українців до Европейського Центру Культури, до Европейського Руху, до Европейської Спілки Федералістів і до творців зародку, ядра Федеральної Европи, неминуче повинно викликати відповідне ставлення до українців з боку тих установ і організацій. Ставлення останніх може мати не абиякий вплив на майбутнє українського народу, коли взяти на увагу, що до Европейського Руху і до Европейської Спілки Федералістів, крім представників Заходу належать на еміграції представники болгар, басків, мадяр, литовців, поляків, румунів, чехів, словаків, словенів, сербів і хорватів.

Можна, розуміється, посилатися на практику громадської, політичної та наукової служби і судити „всякі ліберальні рухи" не по словах, а по ділах. Але щоб твердити, що гарні слова про „лібералізм" **остаточно** доводили до поневолення українського народу, **це вже** занадто. Ми ж співаємо: „Ще не вмерла", **значить, живемо,** і віримо, що **нинішній** стан наш таки не остаточний. От в Америці існують ліберали, які проголошують „Українські дні" і симпатизують боротьбі українського народу за свою політичну свободу.

Проф. Чубатий твердить, що я не знаю основних фактів української історії, що я маю „заскорузлі погляди". Вольному воля! Але хай мені буде вільно вважати, що Европейський Центр Культури саме своїм лібералізмом і федералізмом робить культурне таки діло, а не заскорузле, і що европейські федералісти не адепти всяких єдинонеділимців.

Можу ще раз додати пораду проф. М. Чубатому: Пошліть до Европейського Центру Культури свої заперечення на „пляни бесіди" під заг. „Европа і Росія". Можна і українською мовою. **Покажіть в тих запереченнях, „українську струю",** краще — у к р аїнсько-европейський дух.

Світозор Драгоманов

Господарська Комісія ОН проти Совєтів

Женева. — Виконний секретар Господарської Комісії ОН, яка відбуває наради в Женеві, Ґуннар Мирдал заявив, що він і далі буде співпрацювати з Генеральним секретарем ОН та з европейськими країнами, хоч проти цього **гостро** протестував представник Совєтів А. Арутіунян, а за ним представники всіх сателітів. Секретар Мирдаль заявив, що співпраця з господарськими европейськими установами триває вже довгі роки, і Господарська комісія ОН буде її продовжувати, бо тільки в такий спосіб можна причинитися до господарського поліпшення в Европі. Політичні кола гадають, що гостра атака комуністичних країн на секретаря Господарської комісії ОН спричинена тим фактом, що комуністи бояться економічної відбудови Европи, яка відбувається при допомозі ОН. Після заяви секретаря Мирдала представники Совєтів і сателітів не робили дальших заходів, щоб перешкаджати праці Господарської комісії ОН.

Вже і в Польщі „Сталінґруд"

З приводу смерти Сталіна польські комуністи змінили назву Катовиць на „Сталінґруд", а Катовицьке воєвідство буде називатися „Сталіноґродзке воєвідство". „Палац культури і науки" в Варшаві буде називатися „палацом ім. Йосифа Сталіна, великого будівничого Польщі". Варшавський уряд ухвалив вибудувати пам'ятник Сталіна перед входом до цього палацу культури, що має бути знаком „миру і братерства совєтських народів". З повищого виходить, що термін „совєтський народ" поширюється і на країни сателітів, а „совєтський" значить те саме, що російський.

● **В Арґентіні,** у Комодоро Рівадавія, трапилась катастрофа залізничого вагону, порушуваного дізелевим мотором, при чому загинуло 24 особи.

Часопис „Свобода" повинен знаходитися в кожній українській хаті!

Посмертні Згадки

АНДРІЙ РАК, довголітний член Бр. св. О. Николая в Донора, Па., від. 232 УНСоюзу, помер 5. березня в 65. році життя. Покійний походив зі села Синява, Сяніцкого повіту. До УНСоюзу вступив 1921 р. Похорон відбувся 10. березня з похоронного заведення до гр. Кат. церкви. — В. Н. П.!
І. Пандрак, секр.

АННА ВОЙНАР, довголітна членкиня від. 235 УНСоюзу в Росфорд, О., померла по довгій недузі 5. березня в 62. році життя, полишивши в смутку мужа Михаїла, 4 синів, 4 дочки, 19 внуків і 1 правнука, а також брата Николая і сестру Антошку. Покійна народжена в селі Босько, пов. Сянік. До УНСоюзу вступила 1913 р. Похорон відбувся 9. березня з погребового заведення до гр. кат. церкви св. Арх. Михаїла, а відтак на кладовище в Толідо, Calvary Cemetery. — В. Й П.!
М. Бобер, секр.

ТАРЗАН, ч. 3028. Щось побачили.

„Вандо унк Танторе!... Прощай, Т а н т о р е!", крикнув Тарзан, вертаючися назад до своїх компаньйонів. „Так тоді це правда, що я чула", зауважила Мюза. „Тарзан правдивий приятель усіх тварин у джунглях".

„Не всіх, Мюзо", усміхнувся Мювіро. „Нума - лев, і Сабор - левиця, не такі то вже приязні".

Саме перед заходом сонця Тарзан затримався на закруті стежки і мовчазно показав наперед.